

Załącznik do uchwały Nr XXIII/166/2016
Rady Gminy w Sobolewie
z dnia 23 listopada 2016r.

Strategia Rozwoju Gminy Sobolew na lata 2016-2022

Spis treści

I. WPROWADZENIE	3
II. ANALIZA STRATEGICZNA	3
1. Charakterystyka Gminy Sobolew	3
1.1 Położenie	3
1.2 Geomorfologia.....	6
1.3 Struktura zagospodarowania przestrzennego i charakter zabudowy	7
1.4 Klimat.....	9
2. Ludność i infrastruktura społeczna.....	10
2.1 Ludność	10
2.2 Pomoc społeczna	15
2.3 Bezrobocie	16
2.4 Ochrona zdrowia	19
2.5 Ośrodki wsparcia.....	20
2.6 Edukacja i kultura.....	20
2.7 Gospodarka mieszkaniowa	21
2.8 Warunki mieszkaniowe	22
2.9 Samorząd	23
2.10 Biblioteki	25
2.11 Kultura.....	25
2.12 Sport	26
2.13 Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa.....	26
2.14 Obiekty dziedzictwa kulturowego	27
3. Infrastruktura techniczna.....	27
3.1 Zaopatrzenie w wodę	27
3.2 Usuwanie ścieków	28
3.3 Zaopatrzenie w energię.....	28
3.4 Gazownictwo.....	29
3.5 Ciepłownictwo.....	29
3.6 Poprawa jakości powietrza	29
3.7 Gospodarka odpadami	30
3.8 Infrastruktura drogowa i transport.....	31
3.9 Gospodarka.....	31

3.10 Turystyka.....	32
3.11 Telekomunikacja	33
4. Zasoby finansowe.....	33
III. MISJA GMINY I CELE STRATEGICZNE.....	35
1. Identyfikacja i analiza szans i zagrożeń	35
2. Identyfikacja i analiza mocnych i słabych stron gminy	36
3. Misja Gminy.....	37
4. Cele Strategiczne.....	37
IV. MONITOROWANIE REALIZACJI STRATEGII.....	40
V. SPIS TABEL I RYSUNKÓW.....	41

I. WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Gminy Sobolew jest podstawowym dokumentem planistycznym wskazującym główne cele dalszego rozwoju gminy Sobolew na lata 2016 – 2022. Celem strategii jest diagnoza potencjału gminy i problemów rozwoju gminy - stanowi niejako charakterystykę gminy, z jej mocnymi i słabymi stronami. Analiza ta pozwala wyznaczyć podstawowe kierunki rozwoju Gminy Sobolew w perspektywie najbliższych lat, co w sposób ogólny określa przyjęta misja, a także wskazuje zasadnicze cele strategiczne.

Strategia Rozwoju Gminy to dokument łączący w sobie założenia przyjęte w Strategii Rozwoju Powiatu Garwolińskiego oraz Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego. Powiązanie z wyżej wymienionymi dokumentami jest niezmiernie istotne, gdyż w perspektywie regionalnej rozwój gminy jest związany z rozwojem powiatu garwolińskiego i całego województwa mazowieckiego.

Głównym zadaniem strategii jest określenie na podstawie diagnozy stanu istniejącego oraz zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy – strategicznych kierunków działania, które mają kluczowe znaczenie z punktu widzenia zaspokajania potrzeb mieszkańców. Tak więc wskazuje najważniejsze problemy do rozwiązania, na których powinno się koncentrować zasoby finansowe.

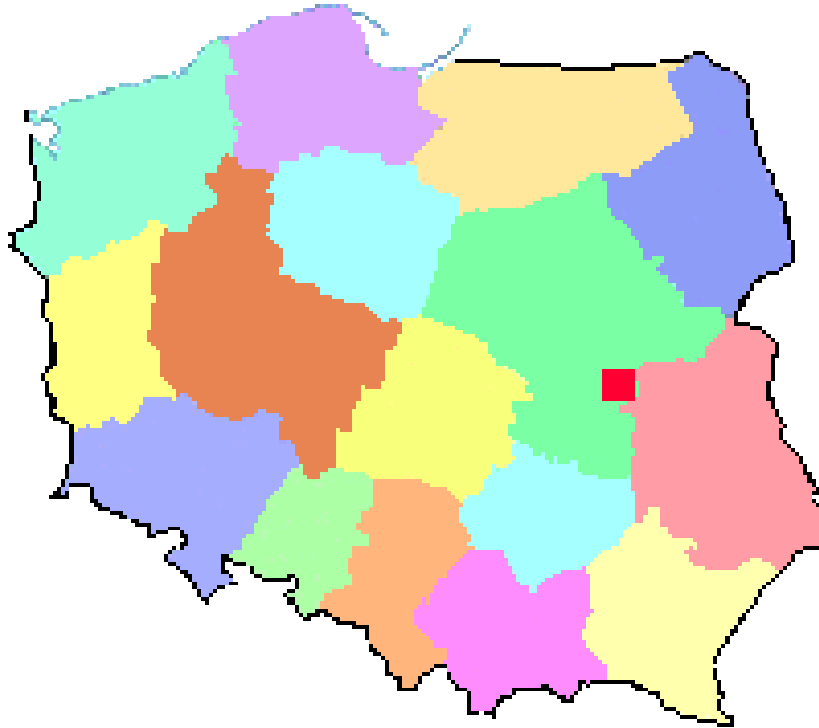
Strategiczne zaprogramowanie rozwoju gminy na kolejne lata stwarza możliwość racjonalnego korzystania z szans finansowania rozwoju lokalnego, jakie pojawiają się w funduszach unijnych i krajowych.

II. ANALIZA STRATEGICZNA

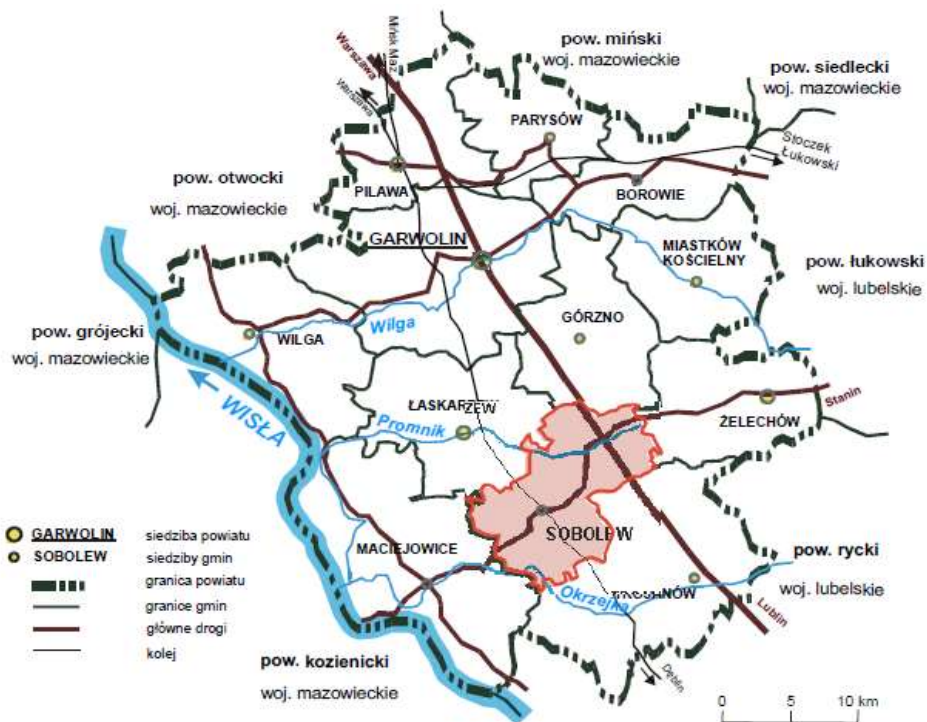
1. Charakterystyka Gminy Sobolew

1.1 Położenie

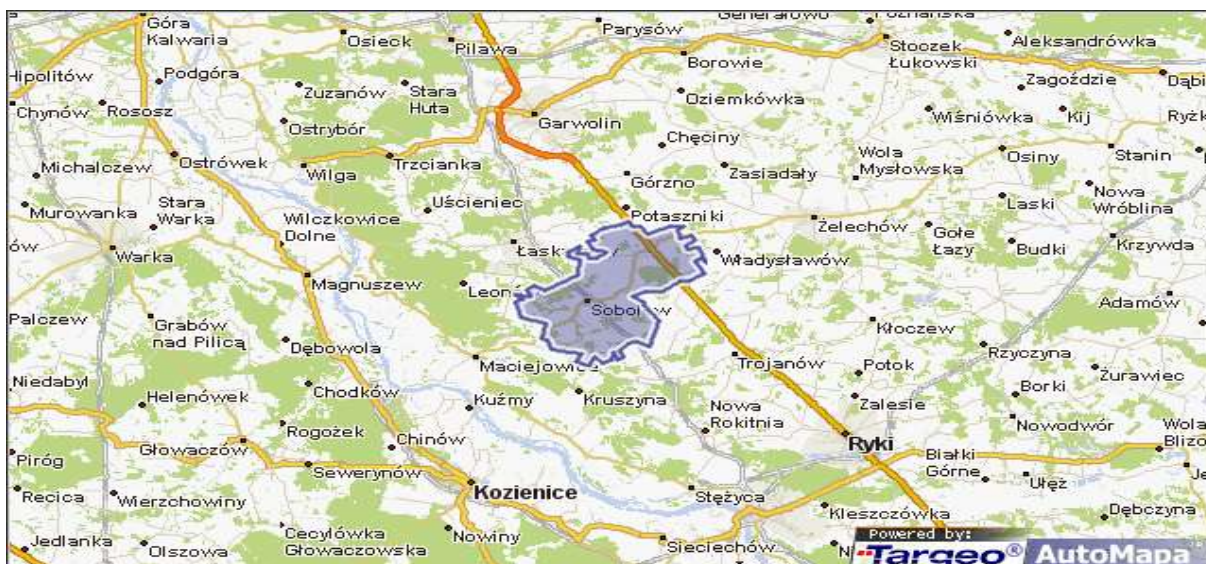
Gmina Sobolew położona jest w południowo-wschodniej części województwa mazowieckiego, w powiecie garwolińskim. Miejscowość Sobolew położona jest w odległości ok. 80 km od Warszawy. Do miasta Garwolin, pełniącego funkcje stolicy powiatu, jest 23 km. Powierzchnia gminy zajmuje 9493 ha. W latach 1975-1998 gmina wchodziła w skład województwa siedleckiego.

Rysunek 1. Położenie Gminy Sobolew (źródło: wikipedia.pl)

Rysunek 2. Gmina Sobolew na tle powiatu garwolińskiego (źródło: strona www gminy)

Rysunek 3. Rejon Gminy Sobolew (źródło: www.targeo.pl)

Gmina Sobolew graniczy z następującymi jednostkami administracyjnymi:

- od zachodu z gminą Maciejowice,
- od północy z gminami Górzno i Łaskarzew,
- od wschodu z gminą Żelechów,
- od południowego wschodu z gminą Trojanów.

Pod względem administracyjnym obszar gminy dzieli się na 18 sołectw, w skład których wchodzi 16 miejscowości (Sobolew podzielony jest na trzy sołectwa). Największym sołectwem w gminie jest Sobolew, najmniejszym - Przyłek. Obszary zajmowane przez poszczególne sołectwa wahają się od 226 ha do 1 921 ha. Miejscowość Sobolew pełni funkcję lokalnego ośrodka administracyjno-usługowego, w którym mieści się Urząd Gminy.

Tabela 1 Powierzchnia Gminy Sobolew i poszczególnych sołectw

Nazwa sołectwa	Powierzchnia w ha	% powierzchni gminy
Anielów	240	3
Chotynia	693	7
Godzisz	1 025	11
Gończyce	1 015	11
Grabniak	360	4
Kaleń Drugi	425	4
Kaleń Pierwszy	573	6
Kobusy	299	3
Kownacica	528	6
Nowa Krępa	578	6
Ostrożeń Drugi	348	4
Ostrożeń Pierwszy	315	3
Przyłek	226	2
Sobolew	1 921	20
Sokół	718	8
Trzcianka	229	2
Powierzchnia gminy	9 493	100

Źródło danych: Urząd Gminy w Sobolewie

Zgodnie z regionalizacją fizycznogeograficzną według J.Kondrackiego (2002 r.) Gmina Sobolew położona jest w obrębie następujących jednostek:

Tabela 2 Położenie fizyczno-geograficzne Gminy Sobolew według regionalizacji J. Kondrackiego (2002 r.)

Megaregion	Pozaalpejska Europa Środkowa
Prowincja	Niż Środkowoeuropejski
Podprowincja	Niziny Środkowopolskie
Makroregion	Nizina Południowopodlaska
Mezoregion	Wysoczyzna Żelechowska

Rysunek 4. Regionalizacja fizyczno-geograficzna rejonu Gminy Sobolew (źródło: wikipedia.pl)

1.2 Geomorfologia

Rzeźba terenu Gminy Sobolew ukształtowana została głównie przez działalność lodowca z okresu zlodowacenia środkowopolskiego oraz procesy peryglacjalne. Pod względem morfologicznym teren gminy jest mało urozmaicony. Wysokości bezwzględne wynoszą od 119,3 m n.p.m. (w dolinie rzeki Okrzejki, na zachód od miejscowości Godzisz, tuż przy granicy gminy) do 178,1 m n.p.m. (we wschodniej części gminy, na południe od Anielowa).

Na południu gminy (na północ od miejscowości Godzisz i na południe od miejscowości Sobolew) oraz na północy gminy (na południe i północ od miejscowości Gończyce) występują spadki terenu rzędu 5-10 m, tworząc stromą krawędź erozyjną.

Główną formę geomorfologiczną stanowi zdenudowana plejstocenska wysoczyzna polodowcowa, charakteryzująca się płaską rzeźbą, miejscami lekko falistą, o niewielkich spadkach terenu. Urozmaicają ją doliny rzek: Promnik, Okrzejka i Łukówka oraz ich dopływów, a także liczne dolinki erozyjno-denudacyjne.

W zachodniej części gminy (na zachód od wsi Krępa Nowa i południe od wsi Krępa Stara) znajdują się rozległe podmokłości.

Na północnym-wschodzie gminy, w okolicach wsi Ostrożeń Pierwszy występują wzniesienia moreny czołowej. We wschodniej części gminy (w lesie na wschód od wsi Sokół) oraz w zachodniej części (w lasach na zachód od Sobolewa i na zachód od Godzisz) występują liczne wydmy, obecnie porośnięte lasami.

Budowa geologiczna

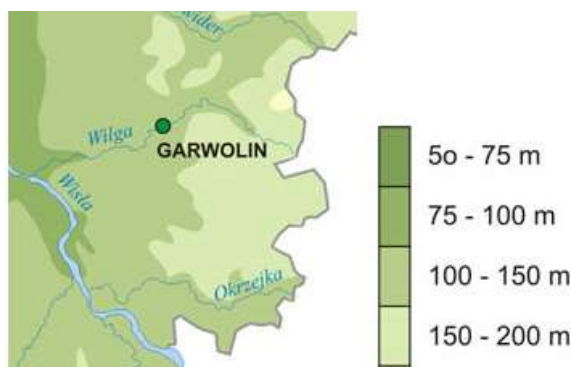
Obszar Gminy Sobolew znajduje się w obrębie depresji wewnętrznej niżu środkowoeuropejskiego, zbudowanej ze skał osadowych paleozoiku i mezozoiku, o znacznych miąższościach dochodzących do kilku tysięcy metrów. Miąższość pokrywy osadowej zwiększa się stopniowo w kierunku południowo-zachodnim, co ma związek z obniżeniem krystaliniku na przełomie kredy i paleogenu.

Powierzchniowa budowa geologiczna Wysoczyzny Żelechowskiej, w obrębie której położona jest Gmina Sobolew, związana jest ze zlodowaczeniem środkowopolskim.

Najstarszymi osadami odsłaniającymi się na powierzchni są utwory wodnolodowcowe. Wychodnie tych utworów znajdują się w okolicy miejscowości Godzisz, na krawędzi wysoczyzny. Są to piaski drobno- lub różnoziarniste z pojedynczymi głazikami.

Utwory te przykryte są gliną zwałową występującą na znacznym obszarze gminy. Miejscami bezpośrednio na glinie zwałowej występują pojedyncze zdenudowane zniesienia moren czołowych, zbudowane z piasków, żwirów i głazów. Na przeważającym obszarze na glinie zwałowej leżą utwory wodnolodowcowe wykształcone w postaci piasków.

Zlodowaczenie północnopolskie zaznaczyło się powstaniem osadów piaszczysto-żwirowych. Występują one na stosunkowo niewielkiej powierzchni, na terenie przysiółków Michałki i Jeżyny. W tym też okresie powstały osady eoliczne i formowały się wydmy. Proces powstawania tych osadów trwa do czasów współczesnych. Utwory eoliczne oraz wydmy miejscami występują bezpośrednio na glinach zwałowych, najczęściej jednak na utworach piaszczystych: wodnolodowcowych (zlodowaczenie środkowopolskie), ewentualnie rzecznych (zlodowaczenie północnopolskie). W holocenie w dolinach rzecznych powstały piaski i żwiru tarasów zalewowych.

Rysunek 5. Ukształtowanie terenu rejonu Gminy Sobolew (źródło: wrotamazowska.pl)

1.3 Struktura zagospodarowania przestrzennego i charakter zabudowy

Gmina Sobolew ma charakter typowo rolniczy.

Powierzchnia gminy wynosi 9 480,8 ha, w tym 5 881,7 ha powierzchni (62,0%) to użytki rolne, w tym:

- grunty orne - 4 963,1 ha (52,3%),
- łąki - 190,3 ha (2,0%),

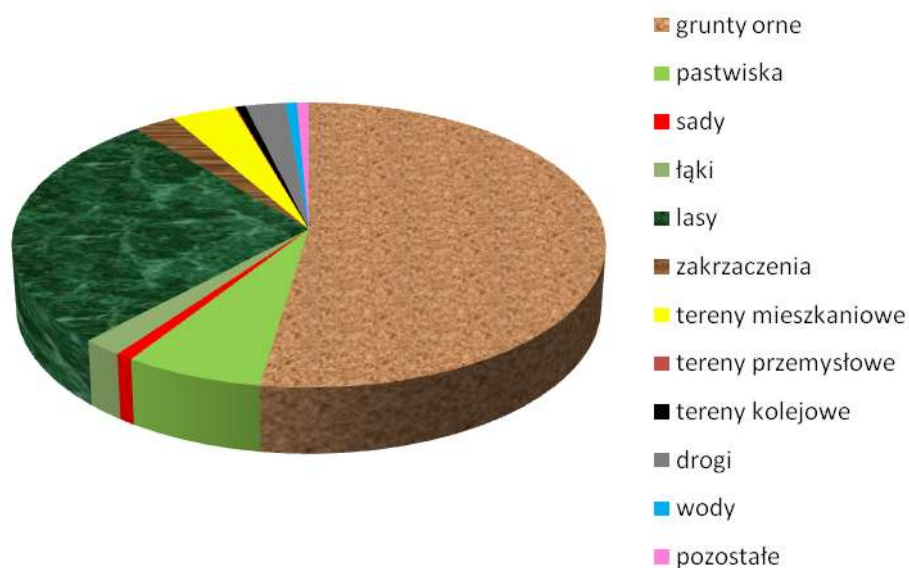

- pastwiska - 647,4 ha (6,8%),
- sady - 80,9 ha (0,8%)

Ponadto, 2 560,3 ha zajmują lasy i grunty leśne (27,0%). Pozostałe grunty zajmują powierzchnię

1 038,8 ha, w tym:

- tereny mieszkaniowe - 369,0 ha,
- tereny przemysłowe - 9,6 ha,
- inne tereny zabudowane - 24,9 ha,
- tereny kolejowe - 53,9 ha,
- drogi - 232,1 ha,
- wody stojące - 20,2 ha,
- wody płynące - 12,0 ha,
- rowy - 31,9 ha,
- tereny rekreacyjno - wypoczynkowe - 2,2 ha,
- zakrzaczenia - 242,2 ha,
- nieużytki - 40,6 ha,
- pozostałe - 0,2 ha.

Rysunek 6. **Struktura użytkowania powierzchni w Gminie Sobolew** (źródło: Urząd Gminy w Sobolewie)

Na terenie Gminy Sobolew dominuje charakterystyczna dla terenów wiejskich zabudowa zagrodowa i jednorodzinna (około 2 090 posesji). Zabudowa wielorodzinna występuje jedynie w miejscowości Gończyce, którą tworzy 5 budynków wielorodzinnych, dwukondygnacyjnych oraz w miejscowości Sobolew tj. 3 budynki wielorodzinne, w których łącznie zamieszkuje około 85 osób.

Zabudowa i zagospodarowanie przestrzenne poszczególnych miejscowości tworzy różnorodne układy dostosowane do lokalnych uwarunkowań. Przeważają układy liniowe, o zabudowie skupionej wzdłuż ciągów komunikacyjnych. Na terenie gminy występuje także rozproszone osadnictwo wiejskie o jednorodnej funkcji zabudowy zagrodowej.

Rysunek 7. Zagospodarowanie przestrzenne okolicy Sobolewa (źródło: mapsgogle.pl)

Pod względem funkcjonalnym Gminę Sobolew można podzielić na trzy obszary: centralny, południowy i północny.

Obszar centralny tworzy zespół zabudowy Sobolewa, z towarzyszącymi usługami i linią kolejową oraz drogą wojewódzką Nr 807, przebiegającymi przez środek miejscowości. Centralna część Sobolewa posiada charakter układu miejskiego, koncentruje się tutaj głównie zabudowa jednorodzinna i usługi. Tereny poza centrum rozciągnięte są wzdłuż głównych dróg i mają charakter ekstensywny.

Obszar południowy odznacza się dużą atrakcyjnością krajobrazowo - przyrodniczą (część zajmuje Nadwiślański Obszar Chronionego Krajobrazu) i niskim stopniem urbanizacji. Zabudowa, głównie o charakterze zagrodowym ma charakter pasmowy, rozciągnięty wzdłuż dróg. Obszar jest słabo wyposażony w obiekty usługowe. Przez południowo-zachodnią część przepływa rzeka Okrzejka, o krajowej randze przyrodniczej.

Obszar północny odznacza się szybkim tempem urbanizacji i dobrymi połączeniami komunikacyjnymi, a także dużą liczbą podmiotów gospodarczych. W centralnej części położona jest wieś Gończyce. Przez obszar przepływa rzeka Promnik o regionalnej randze przyrodniczej. Przeważa zabudowa zagrodowa.

1.4 Klimat

Według regionalizacji klimatycznej Polski opracowanej przez W. Okłowicza, Gmina Sobolew leży w granicach Mazowiecko – Podlaskiego regionu klimatycznego.

Teren Gminy Sobolew posiada przewagę cech klimatu kontynentalnego, przejawiającego się dużą amplitudą średnich temperatur oraz dość nagłymi przejściami pór roku i stosunkowo niewielką ilością opadów.

Średnia roczna temperatura powietrza wynosi ok. 7,5°C. Średnio w roku jest około 115 dni przymrozkowych (o temperaturze maksymalnej wyższej od 0°C i temperaturze minimalnej niższej od 0°C), 50 dni mroźnych (o temperaturze maksymalnej niższej od 0°C), 25 dni bardzo mroźnych (o temperaturze minimalnej niższej niż 10°C) oraz 35 dni gorących (o temperaturze maksymalnej powyżej 25° C). Na terenie gminy okres bezprzymrozkowy (liczba dni pomiędzy datami zaniku i pojawiania się przymrozków) trwa 170 dni. Największe

zróznicowanie warunków termicznych występuje między dolinami i terenami podmokłymi, a obszarami wyniesionymi o głębszym zaleganiu wód gruntowych.

Okres wegetacji (liczba dni o średniej dobowej temperaturze nie niższej niż 5°C), trwa około 210 dni.

Na obszarze gminy średnia roczna wilgotność powietrza wynosi ok. 78%. Największą wilgotnością powietrza charakteryzują się obszary dolin oraz zagłębień terenu. Średnie roczne zachmurzenie na terenie gminy kształtuje się na poziomie 6,5 stopnia pokrycia nieba. Maksymalne roczne zachmurzenie występuje w listopadzie i wynosi 8 stopni. Od listopada następuje spadek wielkości zachmurzenia do występowania minimum rocznego we wrześniu (5,0). Przeciętnie w roku jest 45 dni pogodnych i 195 dni pochmurnych.

Średnie roczne sumy opadu atmosferycznego wynoszą około 550 mm. Największe miesięczne sumy opadów występują latem - maksimum w lipcu (80 mm). Najniższym opadem charakteryzują się miesiące od stycznia do kwietnia (średnio miesięcznie 30 mm).

Na terenie gminy przeważają wiatry południowo-zachodnie i zachodnie. Średnia roczna prędkość wiatru wynosi 3 m/s co świadczy, że teren ten jest dobrze przewietrzany. Miejscami zaciszniejszymi są tereny położone po zawietrznej stronie kompleksów leśnych, polany leśne, wschodnie zbocza dolin i tereny intensywnej zabudowy.

2. Ludność i infrastruktura społeczna

2.1 Ludność

Wielkość populacji

Demografia jest ważnym czynnikiem wpływającym na tempo rozwoju społeczno – gospodarczego. Najważniejsze cechy demograficzne, które mają wpływ na możliwości rozwojowe gminy to:

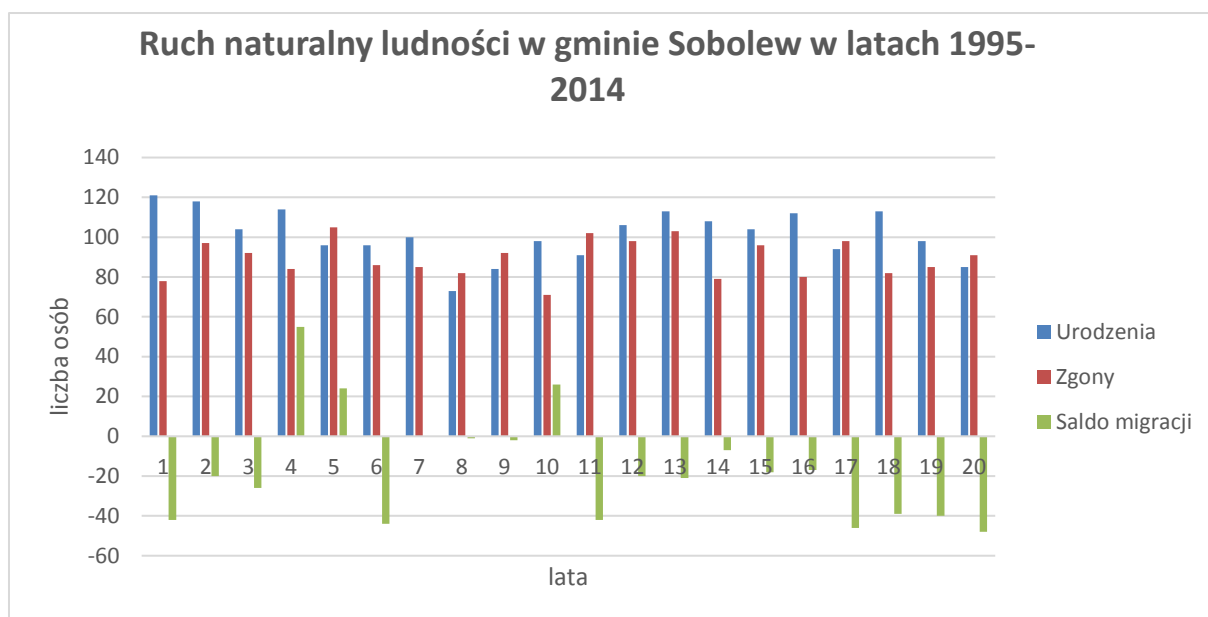
- poziom wykształcenia mieszkańców;
- utrzymanie się średniego wskaźnika gęstości zaludnienia;
- odpowiednia struktura wieku ekonomicznego ludności zachowanie równowagi pomiędzy płciami;
- dodatni poziom przyrostu naturalnego;
- odwrócenie niekorzystnych trendów migracyjnych.

Poniżej przedstawiono dane dotyczące populacji gminy na przestrzeni 20 ostatnich lat.

Tabela 3 Wielkość populacji i zmiany w czasie

Rok	Liczba ludności	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny	Saldo migracji
1995	8511	121	78	43	-42
1996	8502	118	97	21	-20
1997	8485	104	92	12	-26
1998	8468	114	84	30	55
1999	8348	96	105	-9	24
2000	8317	96	86	10	-44
2001	8317	100	85	15	0
2002	8312	73	82	-9	-1
2003	8311	84	92	-8	-2
2004	8357	98	71	27	26
2005	8333	91	102	-11	-42
2006	8317	106	98	8	-20
2007	8313	113	103	10	-21
2008	8328	108	79	29	-7
2009	8322	104	96	8	-18
2010	8337	112	80	32	-17
2011	8288	94	98	-4	-46
2012	8300	113	82	31	-39
2013	8298	98	85	13	-40
2014	8258	85	91	-6	-48

Analizując liczbę ludności w Gminie Sobolew na przestrzeni 20 lat zauważa się raczej tendencję spadkową. Największy spadek ludności odnotowano w latach 1999- 2003. W latach 2004 zauważa się niewielki wzrost, po czym na przestrzeni lat 2004-2014 następują wahania liczby ludności.

Rysunek 8 Ruch naturalny ludności w Gminie Sobolew w latach 1995-2014

Struktura wiekowa

Poniższa tabela przedstawia populację gminy w rozbiciu na grupy wiekowe z uwzględnieniem płci.

Tabela 4 Populacja gminy w rozbiciu na grupy wiekowe z uwzględnieniem płci

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
0-4 lata	475	229	246
5-9 lat	488	250	238
10-14 lat	476	234	242
15-19 lat	579	276	303
20-24 lata	660	327	333
25-29 lat	641	344	297
30-34 lata	693	377	316
35-39 lat	562	285	277
40-44 lata	486	242	244
45-49 lat	488	253	235
50-54 lata	527	267	260
55-59 lat	573	302	271
60-64 lata	462	232	230
65-69 lat	309	150	159
70 i więcej	839	284	555
Razem	8258	4052	4206

Podstawa: Dane GUS 2014r.

Najliczniejszą grupą w gminie są osoby starsze w wieku 70 i więcej lat. Drugą co do wielkości grupą wiekową są osoby w wieku 30 – 34 lata.

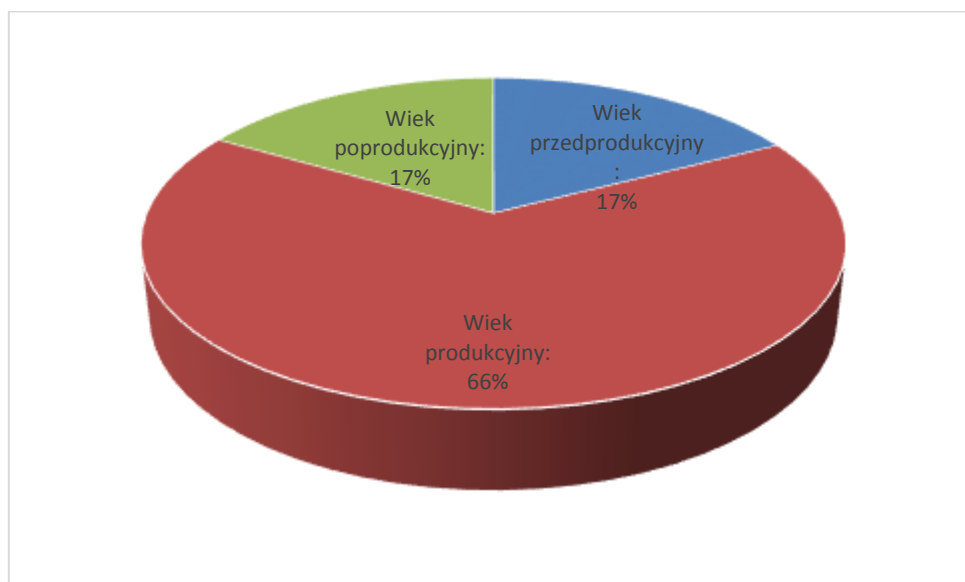
Struktura ludności według wieku, mająca wpływ na kształtowanie się struktur społeczno – ekonomicznych, przedstawia się następująco:

Tabela 5 Struktura ludności według wieku

Grupa wiekowa	Osób	%
Wiek przedprodukcyjny:	1439	17,42
- kobiety	726	8,79
- mężczyźni	713	8,63
Wiek produkcyjny:	5441	65,89
- kobiety	2536	30,71
- mężczyźni	2905	35,18
Wiek poprodukcyjny:	1378	16,69
- kobiety	944	14,43
- mężczyźni	434	5,26
Ogółem	8258	100

Podstawa: Dane GUS 2014

Rysunek 9 Struktura ludności Gminy Sobolew według ekonomicznych grup wiekowych

Podstawa: Dane GUS 2014

Gmina Sobolew charakteryzuje się korzystnym udziałem poszczególnych ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności – najwyższym spośród jednostek referencyjnych udziałem ludności w wieku produkcyjnym i najniższym udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym.

Na dzień 31 grudnia 2015r. zameldowanych było 8271osób. Na jeden km² przypada 87 osób co oznacza, że jest to teren wiejski o względnie wysokim poziomie zaludnienia.

Liczbę ludności w rozbiciu na poszczególne sołectwa przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6 Dynamika zmian liczby ludności w poszczególnych sołectwach Gminy Sobolew opracowana na podstawie ludności zameldowanej na pobyt stały

Lp.	Wieś	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika 2009-100%
1	Anielów	128	124	124	124	123	119	92,97
2	Chotynia	487	479	475	477	477	474	97,33
3	Godzisz	455	457	447	439	435	434	95,38
4	Gończyce	941	956	954	962	961	962	102,23
5	Grabniak	246	247	241	247	245	241	97,97
6	Kaleń Pierwszy	176	172	170	165	168	164	93,18
7	Kaleń Drugi	394	382	382	384	378	373	94,67
8	Kobusy	167	169	167	168	171	164	98,20
9	Kownacica	305	308	307	321	322	323	105,90
10	Nowa Krępa	91	93	92	95	90	85	93,41
11	Ostrożeń Pierwszy	258	262	263	258	257	256	99,22
12	Ostrożeń Drugi	230	227	229	224	220	222	96,52
13	Przyłęk	142	143	147	141	139	138	97,18
14	Sobolew	3767	3779	3754	3741	3736	3707	98,41
15	Sokół	457	456	448	436	434	440	96,28
16	Trzcianka	171	177	182	181	183	177	103,51
SUMA		8415	3431	8382	8363	8339	8279	

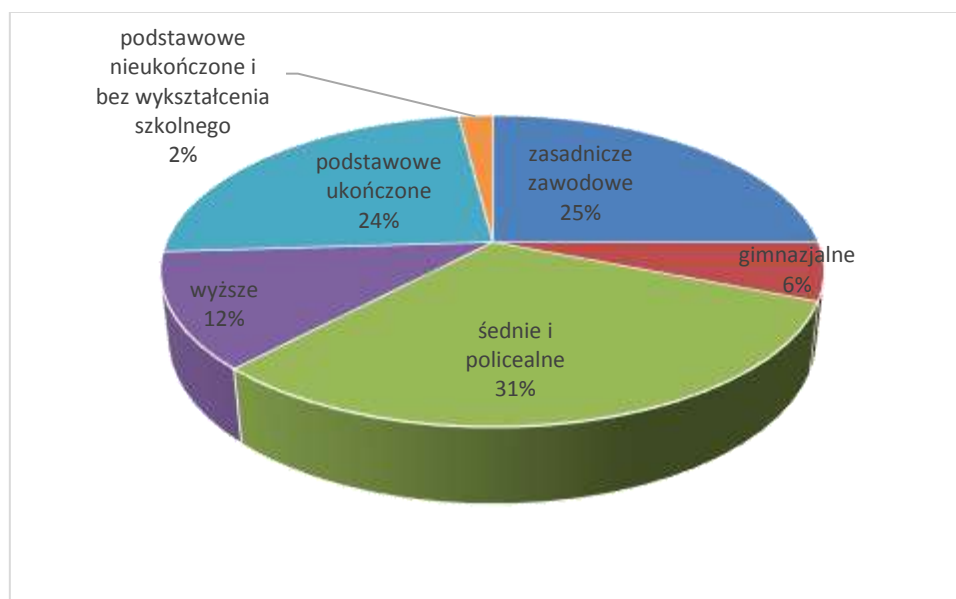
Podstawa: Dane Urzędu Gminy Sobolew

Ludność rozmieszczona jest nierównomiernie. Najwięcej osób zamieszkuje w ośrodku gminnym oraz w drugiej co do wielkości miejscowości – w Gończycach. Najmniejszą pod względem ludności jest wieś Nowa Krępa.

W okresie 2009-2014 najwyższe przyrosty liczby mieszkańców odnotowano w miejscowościach: Kownacica (5,9%), Trzcianka (3,51%) oraz Gończyce (2,23%). Największy spadek wartości tego wskaźnika jest zauważalny w miejscowościach : Anielów (7,03%), Kaleń Pierwszy (6,82%), Nowa Krępa (6,59%).

Poziom wykształcenia ludności

Ze względu na brak danych w Narodowym Spisie Powszechnym z 2011 r., dotyczących poziomu wykształcenia w rozbiciu na poszczególne gminy, w tym w Gminie Sobolew, przedstawiono dane odnoszące się do całego powiatu garwolińskiego. Największy odsetek ludności posiada wykształcenie średnie i policealne oraz zasadnicze zawodowe. Obszar Powiatu Garwolińskiego charakteryzuje się niskim odsetkiem osób z wyższym wykształceniem.

Rysunek 10 Wykształcenie ludności Powiatu Garwolińskiego

Podstawa: Dane GUS Narodowy Spis Powszechny 2011

2.2 Pomoc społeczna

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sobolewie jest gminną jednostką organizacyjną, utworzoną w celu realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej. Podstawowym zadaniem GOPS jest świadczenie wszechstronnej pomocy społecznej osobom i rodzinom w celu przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne środki i uprawnienia.

Celem działalności GOPS jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych mieszkańców gminy i osób przebywających na jego terenie, umożliwienie im bytowania w warunkach dopowiadających godności człowieka.

GOPS winien przeciwdziałać powstawaniu i rozwijaniu się procesów marginalizacji społecznej oraz w miarę możliwości doprowadzać do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Ze środowiskowej pomocy w 2015r. skorzystało 976 osób tj. 261 gospodarstw domowych. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sobolewie udzielił 444 rodzinom świadczeń rodzinnych, na łączną kwotę 2 689 415 zł.

Tabela 7 Skala pomocy społecznej świadczonej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sobolewie dla mieszkańców znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin w kolejnych latach					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ubóstwo	180	173	151	117	103	150
Bezdomność	15	14	14	5	5	3
Potrzeba ochrony macierzyństwa	14	12	12	1	6	40
Bezrobocie	62	62	51	74	65	58
Nieppełnosprawność	20	25	18	20	16	12
Długotrwała lub ciężka choroba	15	17	17	59	70	56
Bezradność w sprawach opiek.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	49	49	57	49	46	39
Alkoholizm	6	3	3	2	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	4	4	3	0	3	5
Zdarzenia losowe	2	1	0	0	1	0

2.3 Bezrobocie

Bezrobocie jest to zjawisko społeczne polegające na tym, że część osób zdolnych do pracy i pragnących ją podjąć nie znajduje zatrudnienia. [<http://pl.wikipedia.org/wiki/Bezrobocie>]

Pojęcie „bezrobotnego” – oznacza osobę, o której mowa w art. 1 ust. 3 pkt 1 i 2 lit. a–g lub lit. i, j, 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, lub cudzoziemca – członka rodziny obywatela polskiego, niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub służbie albo innej pracy zarobkowej, albo jeżeli jest osobą niepełnosprawną, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy, nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem uczącej się w szkole dla dorosłych lub przystępującej do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły lub w szkole wyższej gdzie studiuje w formie studiów niestacjonarnych,

zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli:

a) ukończyła 18 lat,

b) nie osiągnęła wieku emerytalnego, o którym mowa w art. 24 ust. 1a i 1b oraz w art. 27 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z późn. zm.2),

c) nie nabyła prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty socjalnej, renty rodzinnej w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę albo po ustaniu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, zaprzestaniu prowadzenia pozarolniczej działalności, nie pobiera nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego, zasiłku macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego,

d) nie jest właścicielem lub posiadaczem samoistnym lub zależnym nieruchomości rolnej, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.3), o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe,

e) nie uzyskuje przychodów podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym z działów specjalnych produkcji rolnej, chyba że dochód z działów specjalnych produkcji rolnej, obliczony dla ustalenia podatku dochodowego od osób fizycznych, nie przekracza wysokości przeciętnego dochodu z pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych z 2 ha przeliczeniowych ustalonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie przepisów o podatku rolnym, lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w takim gospodarstwie,

f) nie złożyła wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej albo po złożeniu wniosku o wpis:

– zgłosiła do ewidencji działalności gospodarczej wniosek o zawieszenie wykonywania działalności gospodarczej i okres zawieszenia jeszcze nie upłynął, albo

– nie upłynął jeszcze okres do, określonego we wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej, dnia podjęcia działalności gospodarczej,

g) nie jest osobą tymczasowo aresztowaną lub nie odbywa kary pozbawienia wolności, z wyjątkiem kary pozbawienia wolności odbywanej poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego,

h) nie uzyskuje miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych,

i) nie pobiera na podstawie przepisów o pomocy społecznej zasiłku stałego,

j) nie pobiera, na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania,

k) nie pobiera po ustaniu zatrudnienia świadczenia szkoleniowego, o którym mowa w art. 70 ust. 6,

l) nie podlega, na podstawie odrębnych przepisów, obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników. [Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy]

Informacje na temat bezrobocia w Gminie Sobolew przedstawia poniższe tabele. Dane zostały zaczerpnięte z Powiatowego Urzędu Pracy w Garwolinie.

Tabela 8 Liczba osób bezrobotnych w gminie Sobolew

Liczba bezrobotnych	2014	2015	Koniec II kwartału 2016
kobiety	155	126	116
mężczyźni	250	212	186
ogółem	405	338	302

Podstawa: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Garwolinie

Analizując dane Powiatowego Urzędu Pracy w Garwolinie z ostatnich trzech lat należy stwierdzić, że liczba osób bezrobotnych w Gminie Sobolew spada.

Tabela 9 Bezrobotni zarejestrowani z podziałem na rodzaj wykształcenia

Typ wykształcenia	2014	2015	Koniec II kwartału 2016
gimnazjalne i poniżej	98	78	73
zasad. zawodowe	146	126	118
średnie ogólnokształcące	69	49	42
polic. i średnie zawodowe	68	63	49
wyższe	24	22	20
ogółem	405	338	302

Podstawa: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Garwolinie

Dane PUP Garwolin wyraźnie wskazują, iż wśród osób bezrobotnych zarejestrowanych na koniec II kwartału 2016 r. największą grupę stanowiły osoby z niskim poziomem wykształcenia tj. z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 118 osób, najmniejszą z wykształceniem wyższym – 20 osób.

Tabela 10. Wyszczególnienie bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy

Czas pozostawania bez pracy	2014	2015	Koniec II kwartału 2016
do 1 miesiąca	42	26	22
od 1 do 3 miesięcy	58	46	39
od 3 do 6 miesięcy	42	46	52
od 6 do 12 miesięcy	54	57	48
od 12 do 24 miesięcy	79	57	43
powyżej 24 miesięcy	130	106	98
ogółem	405	338	302

Podstawa: Dane Powiatowego Urzędu Pacy w Garwolinie

Tabela 11 Wyszczególnienie bezrobotnych ze względu na staż pracy na dzień

Staż bezrobotnego	2014	2015	Koniec II kwartału 2016
bez stażu	103	79	64
do 1 roku	67	48	48
od 1 do 5 lat	80	80	73
od 5 do 10 lat	52	47	48
od 10 do 20 lat	57	49	37
od 20 do 30 lat	37	27	24
powyżej 30 lat	9	8	8
ogółem	405	338	302

Podstawa: Dane Powiatowego Urzędu Pacy w Garwolinie

Tabela 12. Wyszczególnienie bezrobotnych z podziałem na wiek

Staż bezrobotnego	2014r.	2015r.	Koniec II kwartału 2016
od 18 do 24 lat	87	58	43
od 25 do 34 lat	114	105	102
od 35 do 44 lat	77	68	54
od 45 do 54 lat	65	51	53
do 55 do 60 lat	44	43	32
powyżej 60 lat	18	13	18
ogółem	405	338	302

Podstawa: Dane Powiatowego Urzędu Pacy w Garwolinie

2.4 Ochrona zdrowia

Opieka zdrowotna jest bardzo ważnym elementem wpływającym na jakość życia mieszkańców jej stan ma istotny wpływ na poczucie spokoju i bezpieczeństwa mieszkańców gminy.

Obowiązki w zakresie opieki zdrowotnej w gminie sprawują trzy Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej - dwa w Sobolewie i jeden w Gończycach (zakłady te posiadają umowę z Narodowym Funduszem Zdrowia).

Ponadto funkcjonują trzy gabinety dentystyczne, w tym jeden świadczy usługi w ramach kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia, natomiast dwa pozostałe to gabinety prywatne. Pacjenci mają możliwość zaopatrywania się w niezbędne leki w dwóch aptekach w Sobolewie i w jednej w Gończycach.

Specjalistyczną opiekę zdrowotną i leczenie szpitalne na terenie powiatu garwolińskiego zapewnia mieszkańcom Szpital Powiatowy w Garwolinie.

2.5 Ośrodki wsparcia

Na terenie miejscowości Sobolew funkcjonuje Dom Dla Osób Bezdomnych i Bezrobotnych „MONAR-MARKOT”. Przebywa w nim około 30 osób.

Od dwunastu lat działa Klub Abstynenta „Uśmiech”, w skład którego wchodzi Klub AA, zrzeszający anonimowych alkoholików oraz grupę wsparcia dla współuzależnionych.

2.6 Edukacja i kultura

Szkoły i przedszkola

W zakresie oświaty, w związku z malejącą liczbą dzieci i młodzieży, potrzeby są w zasadzie w pełni zaspokojone. Na terenie gminy funkcjonuje 6 szkół podstawowych (w tym 1 Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Chotyni), 2 gimnazja oraz 2 przedszkola.

Ponadto w miejscowości Sobolew znajduje się Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Tadeusza Kościuszki w Sobolewie - jest to placówka podlegająca Powiatowi Garwolińskiemu. Zespół składa się z Liceum Ogólnokształcącego, Zasadniczej Szkoły Zawodowej - wielozawodowej oraz z Liceum Ogólnokształcącego dla Dorosłych. Przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych funkcjonuje internat.

Tabela 13. Szkolnictwo podstawowe, gimnazjum i przedszkole w 2006/2007 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Ilość
1	Liczba szkół podstawowych	6
2	Liczba oddziałów szkół podstawowych	40,5
3	Liczba uczniów w szkołach podstawowych	600
4	Liczba gimnazjów	2
5	Liczba uczniów gimnazjum	321+2
6	Liczba oddziałów gimnazjum	17
7	Razem uczniów (podstawówka + gimnazjum)	920
8	Przedszkola	2
9	Liczba wychowanków w przedszkolach	131
10	Liczba oddziałów „0”	7,5
11	Liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych „0”	127

Podstawa: Dane Urzędu Gminy Sobolew

Tabela 14. Średnia liczba dzieci i oddziałów w szkołach Gminy Sobolew w latach 2009 – 2015

Rok szkolny	Liczba dzieci	Liczba oddziałów
2009/2010	1110	63
2010/2011	1110	61
2011/2012	1092	63
2012/2013	1038	63
2013/2014	1061	61
2014/2015	1034	61

Podstawa: Dane Urzędu Gminy Sobolew

Tabela 15. Średnia liczba dzieci i oddziałów w przedszkolach w Gminie Sobolew w latach 2009 – 2015

Rok szkolny	Liczba dzieci	Liczba oddziałów
2009/2010	124	6
2010/2011	116	6
2011/2012	114	6
2012/2013	135	6
2013/2014	115	6
2014/2015	130	6

Podstawa: Dane Urzędu Gminy Sobolew

Na dzień 30 września 2015r. nauczyciele w 6 szkołach podstawowych zatrudnieni byli na 131,39 etatach.

2.7 Gospodarka mieszkaniowa

Gmina Sobolew nie posiada lokali socjalnych. W skład mieszkaniowego zasobu Gminy Sobolew wchodzi lokale położone w budynkach będących własnością Gminy. Mieszkaniowy zasób Gminy Sobolew stanowi 16 lokali mieszkalnych o łącznej powierzchni 714,56 m², mieszczących się w 7 budynkach.

Wykaz lokali mieszkaniowych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 16. Wykaz lokali mieszkaniowych

Lp.	Adres budynku
1.	ul. Marzysza 13 m. 4, 08-460 Sobolew
2.	ul. Marzysza 13 m 3, 08-460 Sobolew
3.	ul. Marzysza 13 m 2, 08-460 Sobolew
4.	ul. Kościuszki 17 m 1, 08-460 Sobolew
5.	ul. Kościuszki 17m 2, 08-460 Sobolew
6.	ul. Kościuszki 17 m 3, 08-460 Sobolew
7.	ul. Kościuszki 17 m 4, 08-460 Sobolew
8.	Gończyce ul. Parkowa 6/2, 08-460 Sobolew
9.	Gończyce ul. Parkowa 6/3, 08-460 Sobolew
10.	Gończyce ul. Parkowa 6/4, 08-460 Sobolew
11.	Gończyce ul. Parkowa 6/5, 08-460 Sobolew
12.	Gończyce ul. Parkowa 6/6, 08-460 Sobolew
13.	Chotynia , 08-460 Sobolew
14.	Anielów 16, 08-460 Sobolew
15.	Anielów 16, 08-460 Sobolew
16.	Anielów 15, 08-460 Sobolew

Podstawa: Dane Urzędu Gminy Sobolew

2.8 Warunki mieszkaniowe

Na terenie Gminy Sobolew dominuje zabudowa jednorodzinna. Jedynie w miejscowości Gończyce i w Sobolewie występuje zabudowa wielorodzinna - łącznie około 8 budynków wielorodzinnych, będących w zarządzie prywatnym. W centrach wsi Sobolew oraz w Gończycach przeważa zabudowa mieszkalna jednorodzinna. W pozostałych miejscowościach przeważa zabudowa zagrodowa usytuowana wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, jak również zabudowa o charakterze rozproszonym.

Tabela 17. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Sobolew

	2011	2012	2013	2014
Mieszkania	2501	2514	2535	2548
Izby	10 114	10 179	10 313	10 379
Powierzchnia użytkowa mieszkań m²	231 036	232 572	235 857	237 431
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania m²	92,4	92,5	93	93,2
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę m²	27,9	28,0	28,4	28,8

Podstawa: Dane GUS

Na przestrzeni 4 lat liczba mieszkań w Gminie Sobolew nieznacznie wzrastała. W stosunku do 2011 roku wzrosła o 47 mieszkań. Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wynosi ok 92,5 m², natomiast powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę ok. 28 m². Dla porównania w powiecie garwolińskim te wartości kształtowały się na poziomie odpowiednio ok 89 m² i 28 m².

Tabela 18. Mieszkania wyposażone w instalacje sanitarno - techniczne

	2011	2012	2013	2014
Wodociąg	2176	2189	2210	2223
Ustęp splukiwany	1939	1952	1974	1987
Łazienka	1851	1864	1886	1899
Centralne ogrzewanie	1659	1672	1693	1706
Gaz sieciowy	576	580	583	585

Podstawa: Dane GUS

Analizując dane zawarte w powyższej tabeli zauważa się, że wskaźniki określające standard mieszkań w Gminie Sobolew ulegają stałej i znaczącej poprawie.

2.9 Samorząd

Gmina Sobolew jest wspólnotą samorządową osób zamieszkałych na jej terenie. Siedzibą władz gminy jest miejscowość Sobolew.

Gmina w celu zaspokajania zbiorowych potrzeb jej mieszkańców realizuje zadania własne, zadania zlecone z zakresu administracji rządowej wynikające z odrębnych ustaw oraz zadania przejęte od administracji rządowej w drodze porozumienia.

Gmina działa poprzez swoje organy. Organami Gminy Sobolew są:

- Rada Gminy w Sobolewie,
- Wójt Gminy Sobolew.

Kadencja organów gminy trwa 4 lata licząc od dnia wyborów. Rada Gminy jest organem stanowiącym i kontrolnym. W jej skład wchodzi 15 radnych. Rada obraduje na sesjach i rozstrzyga w drodze uchwał wszystkie sprawy należące do jej kompetencji. Rada wybiera

ze swego składu Przewodniczącego i Wiceprzewodniczącego. Do pomocy w wykonywaniu swych zadań Rada powołuje komisje stałe:

- Rewizyjną,
- Budżetu i Finansów,
- Rolnictwa, Gospodarki i Ochrony Środowiska,
- Spraw Społecznych, Samorządu Terytorialnego i Bezpieczeństwa,
- Oświaty, Kultury i Sportu.

Organem wykonawczym gminy jest Wójt Gminy. Aparatem pomocniczym Wójta jest Urząd Gminy w Sobolewie. Poniżej przedstawiono strukturę organizacyjną urzędu:

Wójt Gminy
Sekretarz Gminy
Skarbnik Gminy

Struktura organizacyjna urzędu jest oparta na trzech referatach oraz samodzielnych stanowiskach:

Referat Finansowy

Ref.ds. księgowości budżetowej
Insp. ds. księgowości budżetowej
Mł. Ref. ds. księgowości budżetowej
St. ds. wymiaru zasobów pieniężnych
St.ds. Księgowości podatkowej
Kasjer

Referat Oświaty

Główny księgowy
Inspektor ds. płac i ZUZ
Inspektor ds. Księgowości Budżetowej
Inspektor ds. organizacyjno – administracyjnych
Opiekun dzieci i młodzieży

Referat USC

Kierownik USC
St. ds. ewidencji ludności
St. ds. obrony cywilnej, obronności i pożarnictwa

Samodzielne stanowiska

Stanowisko ds. kadr i działalności gospodarczej
Sekretarka
St. ds. geodezji, drogownictwa i rolnictwa
St. ds. samorządowych
St. ds. archiwum zakładowego
St. ds. rozwoju gospodarczego, promocji i ochrony środowiska
St. ds. budownictwa, zamówień publicznych i gospodarowaniem zasobami mieszkaniowymi
Radca prawny
Sprzątaczkę
Konserwator
Administrator Obiektów sportowych
Pracownik gospodarczy

W gminie funkcjonują następujące **jednostki organizacyjne**:

- Gminna Biblioteka Publiczna w Sobolewie;

- Punkt Filialny Biblioteki w Gończycach;
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sobolewie;
- Zespół Szkół w Gończycach;
- Zespół Szkół w Sobolewie;
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Kaleniu Drugim;
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Sokole;
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Anielowie;
- Publiczne Przedszkole w Sobolewie;
- Gminny Dom Kultury w Sobolewie
  - Świetlica Gończyce
  - Świetlica Chotynia
  - Świetlica Godzisz
  - Świetlica Trzcianka
  - Świetlica Przyłęk
  - Świetlica Ostrożeń Drugi

W Gminie Sobolew jest 18 sołectw. Organem uchwałodawczym w sołectwie jest zebranie wiejskie, a wykonawczym – sołtys. Działalność sołtysa wspomaga rada sołecka. Sołtys oraz członkowie rady sołeckiej wybierani są w głosowaniu tajnym i bezpośrednim przez stałych mieszkańców sołectwa uprawnionych do głosowania. Kadencja organów sołectwa trwa 4 lata licząc od dnia wyborów.

2.10 Biblioteki

Potrzeby w zakresie czytelnictwa realizują: Gminna Biblioteka Publiczna w Sobolewie wraz z Filią w Gończycach oraz biblioteki szkolne. Gminna Biblioteka Publiczna w Sobolewie mieści się przy budynku Urzędu Gminy Sobolew, natomiast jej filia przy Zespole Szkół w Gończycach.

Biblioteka w Gminie Sobolew rozpoczęła swoją działalność w 29 października 1946r. ilością woluminów- 529 egz. Zasób biblioteczny jest sukcesywnie powiększany i na dzień 31 grudnia 2015r. wynosił 27 454 woluminy, w tym w bibliotece w Sobolewie 16 990 egz., a w bibliotece w Gończycach 10 464 egz.

W grudniu 2015 r. w Gminnej Bibliotece Publicznej zapisanych było 1309 czytelników w tym w Sobolewie 868, a w Gończycach 441. W bibliotekach funkcjonują czytelnie internetowe. Zapewniają one łatwy dostęp do Internetu, dając możliwość dotarcia do cennych źródeł wiedzy i informacji. Każda czytelnia zaopatrzona jest w trzy komputery. Korzystanie z czytelnia jest bezpłatne. Można je odwiedzać w godzinach otwarcia placówek.

2.11 Kultura

Głównym organizatorem życia kulturalnego w Gminie Sobolew, jest utworzony pod koniec 2013 r. Gminny Dom Kultury, pod który podlega Świetlica w Sobolewie z siedzibą w budynku Urzędu Gminy oraz Świetlica w Gończycach z siedzibą w Zespole Szkół. Placówki te organizują różnego rodzaju zajęcia dodatkowe dla dzieci i młodzieży. Są to m.in.: zajęcia plastyczne, zajęcia teatralne, zajęcia taneczne. W czasie ferii szkolnych i wakacji organizowane są dla dzieci wyjazdy na basen i dyskoteki. Ponadto w Świetlicy w Gończycach ma swoją siedzibę Gminny Zespół Ludowy, który niejednokrotnie uświetniał swoimi występami Dożynki Gminne, a także Powiatowe. Zespół Ludowy z Gończyc występował także na Dożynkach Prezydenckich w 2014 r. Zespół Ludowy występuje w strojach

ludowych, na które Gmina Sobolew otrzymała dofinansowanie w ramach środków unijnych z programu PROW.

W kalendarzu imprez kulturalnych na stałe wpisują się Dożynki Gminne, na których występują artyści ludowi z terenu Gminy Sobolew, jak również zaproszeni goście spoza Gminy, dzieci i młodzież ze szkół z terenu Gminy Sobolew oraz Zespół Ludowy z Gończyc. Innymi wydarzeniami kulturalnymi organizowanymi w Gminie Sobolew są: Zawody Strażackie oraz letnie dyskoteki i festyny, które cieszą się sporym zainteresowaniem mieszkańców gminy.

Gminny Dom Kultury w Sobolewie bierze też udział w przygotowywaniu, odbywających się na terenie gminy uroczystościach z okazji świąt państwowych takich, jak 11 listopada.

2.12 Sport

Na terenie Gminy Sobolew działa Gminny Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Zryw Sobolew” z sekcją piłki nożnej. Klub zrzesza zawodników z różnych grup wiekowych, którzy grają w różnych klasach rozgrywkowych. W 2016r. został utworzony Uczniowski Klub Sportowy „Promnik Gończyce”.

Obiekty sportowe znajdujące się w Sobolewie to: hala sportowa przy Zespole Szkół w Sobolewie, boisko wielofunkcyjne, 2 korty tenisowe o nawierzchni sztucznej i 2 korty tenisowe o nawierzchni ziemnej, boisko do gry w siatkówkę plażową oraz boisko do piłki nożnej, na którym swoje mecze rozgrywają zawodnicy GULKS Zryw Sobolew.

W ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi Gmina Sobolew realizuje szereg działań związanych ze wspieraniem i upowszechnianiem kultury fizycznej, wśród nich znajdują się:

1. Wspieranie działalności klubów sportowych w zakresie upowszechniania sportu wśród dzieci, młodzieży dorosłych zwłaszcza w piłkę nożną.
2. Wspieranie organizowania i prowadzenia szkoleń sportowych dzieci i młodzieży w popularnych dyscyplinach sportu.

W ramach konkursu ofert na realizację wyżej wymienionych zadań w roku 2015 dofinansowanie otrzymywał Gminny Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Zryw Sobolew”

W Gończycach przy Zespole Szkół funkcjonuje natomiast boisko typu ORLIK i korty tenisowe z nawierzchnią sztuczną oraz sala gimnastyczna należąca do Zespołu Szkół.

Na terenie hali sportowej organizowane są turnieje w piłkę nożną halową, w siatkówkę oraz w koszykówkę. Na co dzień hala sportowa służy uczniom Zespołów Szkół w Sobolewie.

W ostatnich latach powstały także nowe place zabaw dla dzieci w Kownacicy, Ostrożeniu Pierwszym, Kobusach, Godziszu, Gończycach, Sobolewie.

2.13 Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 15 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli oraz ochrona przeciwpożarowa i przeciwpowodziowa. Teren Gminy Sobolew jest obsługiwany przez funkcjonariuszy Komisariatu Policji w Łaskarzewie, w którym funkcjonuje Zespół Prewencji (w tym dzielnicowy Gminy Sobolew). Jednostka podlega bezpośrednio pod Komendę Powiatową Policji w Garwolinie. Policjanci z Komisariatu w Łaskarzewie biorą udział w zabezpieczeniu i nadzorowaniu wielu imprez lokalnych.

Na terenie Gminy Sobolew działa 7 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej.

1. OSP Sobolew,
2. OSP Gończyce,

3. OSP Sokół,
4. OSP Kownacica,
5. OSP Ostrożeń,
6. OSP Kaleń- Grabniak,
7. OSP Godzisz.

Ponadto jednostki OSP Gończyce oraz OSP Ostrożeń należy do Krajowego Systemu Ratowniczo- Gaśniczego. Jednostki OSP z terenu Gminy Sobolew biorą udział w akcjach ratowniczych, prowadzonych w czasie zagrożenia pożarowego, powodzi, wypadków drogowych oraz innych zagrażających życiu i mieniu ludzi. Wszystkie jednostki OSP uczestniczą w zawodach strażackich, a strażacy ochotnicy z Młodzieżowej Drużyny Pożarniczej Sokół zdobywają liczne nagrody na zawodach na szczeblu gminnym, powiatowym, wojewódzkim oraz krajowym.

Jednostki OSP są systematycznie wyposażane w nowy sprzęt oraz uczestniczą w różnego rodzaju szkoleniach, które zwiększają umiejętności i bezpieczeństwo ochotników w czasie prowadzonych akcji ratowniczych.

2.14 Obiekty dziedzictwa kulturowego

Na terenie Gminy Sobolew znajdują się następujące obiekty zabytkowe, które wpisane są do rejestru zabytków, prowadzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków:

1. Zespół Dworski w Chotyni tj. dwór i pozostałości parku z I połowy XIX w.,
2. Kościół drewniany w Gończycach P.W. Trójcy Świętej z 1740 roku,
3. Park Dworski w Gończycach z połowy XIX w.,
4. Zespół Dworski w Nowej Krępie tj. dwór, oficyna, oranżeria i park z końca XIXw.,
5. Kościół drewniany w Sobolewie P.W. Św. Piotra i Pawła z 1708 roku,
6. Grodzisko w Kaleniu Drugim będące pozostałością fortyfikacji,
7. Dwór w Gończycach,
8. Figura „Chrystusa niosącego Krzyż” w Gończycach,
9. Otoczenie zespołu dworsko – parkowego w Krępie.

Na terenie gminy występują także cenne obiekty architektury i budownictwa, kapliczki, miejsca pamięci, układy przestrzenne – obiekty te wpisane w liczbie 92 szt. do Gminnej Ewidencji Zabytków. Wśród tych obiektów dominują historyczne obiekty mieszkalne, głównie drewniane oraz liczne kapliczki, figury, krzyże przydrożne, datowane od XIX do lat 40 XX wieku. Do kapliczek o wysokich wartościach historycznych i artystycznych na skalę Polski należy drewniana kapliczka z rzeźbą Chrystusa Frasobliwego w miejscowości Anielów, pochodząca z 1651 roku. Została ona przeniesiona do Muzeum Etnograficznego w Krakowie, zaś w Anielowie ustawiono jej wierną kopię. Gmina Ewidencja Zabytków zawiera także 27 stanowisk archeologicznych. Stanowisko archeologiczne jest to miejsce będące śladem pobytu na nim człowieka w przeszłości i zawierające w sobie liczne informacje o tym, co w tym miejscu działo się w odległych czasach. Ciekawym stanowiskiem archeologicznym z czasów średniowiecza jest Grodzisko w Kaleniu Drugim, które jest również wpisane do rejestru zabytków.

3. Infrastruktura Techniczna

3.1 Zaopatrzenie w wodę

Budowę wodociągów w Gminie Sobolew zaczęto w latach 80-tych.

Na terenie gminy system zaopatrzenia w wodę bazuje na ujęciach wód podziemnych z piętra czwartorzędowego. Na terenie gminy funkcjonują 3 ujęcia wód podziemnych, z których woda rozprowadzana jest siecią do odbiorców indywidualnych.

Tabela 19. Ujęcia wód podziemnych na obszarze Gminy Sobolew

Miejscowość	Numer studni	Głębokość (m)	Wydajność (m ³ /h)
Sobolew	Nr 1	57	68
	Nr 2	57	67,5
Gończyce	Nr 1	48	31
	Nr 2	47	47,5
	Nr 3	48	47,5
Grabniak	Nr 1	72	12,5
	Nr 2	69	33

Podstawa: Dane Urzędu Gminy Sobolew

Długość czynnej rozdzielczej sieci wodociągowej na dzień 31.12 2015 roku wynosiła w gminie 134,8 km. Liczba połączeń wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych i innych obiektów to - 1803 sztuk. W dwóch miejscowościach tj. w Kobusach oraz w Krępie nie ma wybudowanej sieci wodociągowej, co zostanie dokonane w 2016r..

3.2 Usuwanie ścieków

Infrastruktura sanitarna na terenie Gminy Sobolew jest słabo rozwinięta. Sieć kanalizacyjna występuje jedynie w części miejscowości Sobolew. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosiła na koniec 2015 roku 29 km. Jest to kanalizacja ciśnieniowo-grawitacyjna. Liczba przyłączy do budynków mieszkalnych i innych obiektów to 746 sztuk. Pozostałych 15 miejscowości pozostaje bez sieci kanalizacyjnej.

Ścieki odprowadzane są do wybudowanej w 2005r. oczyszczalni ścieków w Sobolewie. Jest to oczyszczalnia biologiczno-mechaniczna o przepustowości 790 metrów sześciennych na dobę. Porównując długość sieci wodociągowej z długością sieci kanalizacji sanitarnej, należy stwierdzić, iż istnieje znaczna dysproporcja w ich długościach. Świadczy to o pilnych potrzebach budowy i rozbudowy systemów kanalizacyjnych w gminie. Negatywne znaczenie dla rozwoju gminy ma niedostateczny rozwój infrastruktury kanalizacyjnej.

Na terenie gminy funkcjonują również dwie lokalne oczyszczalnie ścieków: w garbarni skór w Sokole i biologiczna oczyszczalnia ścieków typu „MIKROREAKTOR” przy Zespole Szkół w Gończycach o przepustowości 25 m³/d.

Kanalizacja to ważna inwestycja gminna, ponieważ gospodarka ściekowa na terenie gminy jest poważnym problemem. W Gminie Sobolew nie ma zbiorczych systemów odprowadzania ścieków. Przy posesjach funkcjonują zbiorniki bezodpływowe.

Na terenach o rozproszonej zabudowie funkcjonuje 95 przydomowych oczyszczalni ścieków. Do priorytetowych zadań gminy należy skanalizowanie najbliższych miejscowości sąsiadujących z Sobolewem, w którym znajduje się oczyszczalnia tj. Sokół i Gończyce, pozostałej części Sobolewa, która dotychczas nie została objęta systemem kanalizacyjnym, a w dalszej perspektywie dążenie do skanalizowania pozostałych miejscowości gminnych.

3.3 Zaopatrzenie w energię

Gmina Sobolew ma bardzo rozbudowany układ zewnętrznych sieciowych powiązań elektroenergetycznych. Przez jej teren przebiega linia najwyższego napięcia 220 kV, trzy linie wysokiego napięcia 110 kV oraz sześć linii średniego napięcia 15 kV, które wybudowane ze stacji 110/15 kV w Sobolewie przesyłają energię elektryczną SN na teren Gminy Sobolew oraz gmin sąsiednich. Na zespół linii wysokiego i najwyższego napięcia składają się:

- „Kozienice – Siedlce” (220 kV);
- „Kozienice – Garwolin – Pilawa – Mińsk Mazowiecki” (110 kV);
- „Kozienice – Sobolew – Ryki” (110kV);
- „Kozienice – Stoczek Łukowski – Łuków (110 kV)”.

Na terenie gminy znajduje się stacja 110/15 kV, która jest podstawowym źródłem zasilania dla 93,7 % pracujących w niej stacji 15/0,4/kV. Pozostałe 6,3% stacji 15/0,4 kV zasila stacja w Garwolinie. W zasilaniu Gminy Sobolew udział bierze aż siedem magistralnych linii SN 15 kV tj.:

- „Sobolew – Gończyce”;
- „Sobolew – Trojanów”;
- „Sobolew – Maciejowice”;
- „Sobolew – Życzyn”;
- „Sobolew – Mroków”;
- „Sobolew – Łaskarzew”;
- „Garwolin – Żelechów”.

W energię niskiego napięcia odbiorców poszczególnych wsi zaopatrują lokalne urzędnia elektroenergetyczne. W Gminie Sobolew urzędnia lokalne to niemal wyłącznie promieniowo zasilane sieci napowietrzne.

3.4 Gazownictwo

Przez teren gminy (w Chotyni i Gończycach) przebiega magistrala gazowa DN 500 Puławy – Warszawa oraz dwa odgałęzienia od niej:

- gazociąg DN 150 Gończyce – Łuków – Siedlce,
- gazociąg DN 150 Korytnica (gm. Trojanów) – Oronne (gm. Maciejowice).

Większość miejscowości objęta jest siecią gazową średniego ciśnienia zasilaną ze stacji redukcyjno – pomiarowej I stopnia w Gończycach o przepustowości 6 000 m³/d, która zasila także część gminy Górzno.

Długość sieci gazowej na terenie Gminy Sobolew na dzień 31.12.2011 roku wynosiła 53,6 km. W roku 2011 liczba czynnych połączeń do budynków mieszkalnych wynosiła 430 sztuk, a odbiorcami gazu sieciowego było 565 gospodarstw domowych (1 881 osób, co stanowi 22,4% populacji gminy). W 2010 roku zużyto 481,9 tys.m³ gazu. Zużycie gazu na jednego mieszkańca wynosiło 57,8 m³, a na jednego odbiorcę - 852,9 m³.

Część mieszkańców korzysta z gazu propan – butan w butlach gazowych. Dystrybucja gazu propan – butan prowadzona jest przez kilku prywatnych pośredników.

3.5 Ciepłownictwo

Gmina Sobolew nie posiada zorganizowanego systemu ciepłego. Gospodarstwa domowe ogrzewane są indywidualnie i wytwarzają ciepło dla swoich potrzeb. Na obszarze gminy często spotyka się ogrzewanie mieszane, piece gazowe i piece na paliwo stałe (węgiel, drewno). W ostatnich latach stopniowo zamieniane są na paliwa ekologiczne (głównie gaz).

3.6 Poprawa jakości powietrza

Powietrze atmosferyczne, oprócz wód powierzchniowych, jest najbardziej wrażliwym na zanieczyszczenia komponentem środowiska, a jednocześnie bezpośrednio decydującym o warunkach życia człowieka, zwierząt i roślin.

Gmina Sobolew jest gminą typowo rolniczą. Poza niewielkimi oddziaływaniami zanieczyszczeń przenoszonych spoza jej terenu wpływ na jakość powietrza mają lokalne źródła emisji zanieczyszczeń.

Są to przede wszystkim:

- niskie emitory z kotłowni gospodarstw domowych opalanych przede wszystkim węglem;
- emitory z zakładów przetwórczych i usługowych;
- źródła mobilne (pojazdy samochodowe);
- odory wynikające z prowadzonej działalności rolniczej.

Niewątpliwym problemem jest spalanie w domowych piecach odpadów, w tym tworzyw sztucznych, gumy i tekstyliów. Domowe paleniska nie wytwarzają wystarczająco wysokiej temperatury do ich całkowitego spalania. W związku z tym do atmosfery przedostają się duże ilości sadzy, węglowodorów aromatycznych, merkaptanów i innych szkodliwych dla zdrowia ludzi związków chemicznych. Nasila się to szczególnie w okresie grzewczym.

Na stan powietrza oddziałują także źródła komunikacyjne. Wysokie zanieczyszczenie powietrza substancjami pochodzącymi ze spalania paliw w silnikach pojazdów występuje na skrzyżowaniach, przy trasach komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu.

Stan higieny atmosfery na terenie gminy jest dość dobry. Utrzymanie właściwych warunków czystości atmosfery przy wzroście zagrożeń ze strony dużych źródeł zanieczyszczeń o oddziaływaniu regionalnym i przy warunkach naturalnych sprzyjających koncentracji zanieczyszczeń wymaga szeregu działań dotyczących uporządkowania przede wszystkim gospodarki cieplnej, ograniczenia negatywnego oddziaływania obiektów uciążliwych.

Na terenie gminy w pojedynczych gospodarstwach zaczynają pojawiać się instalacje wykorzystujące odnawialne źródła energii. Są to głównie ogniwa fotowoltaiczne oraz kolektory słoneczne.

3.7 Gospodarka odpadami

Po nowelizacji ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, z dniem 1 lipca 2013 r. zaczął obowiązywać nowy system gospodarowania odpadami. Od tego momentu mieszkańcy mieli możliwość wyboru czy będą prowadzić segregację odpadów czy też nie, a obowiązek odebrania i zagospodarowania odpadów od mieszkańców przejęła gmina. Większość właścicieli gospodarstw domowych zadeklarowała selektywną zbiórkę odpadów. Od 1 lipca 2013 r. zbieraniem i zagospodarowaniem odpadów komunalnych zajmuje się prywatna firma EKOLIDER, która została wybrana w drodze przetargu. Odpady zbierane są bezpośrednio z przed posesji raz z w miesiącu. Mieszkańcy prowadzą segregację odpadów do trzech worków, z podziałem na plastik i drobne odpady z metalu, makulaturę i szkło oraz do pojemników - zmieszane odpady komunalne. Odpady ulegające biodegradacji zagospodarowywane są na przydomowych kompostownikach lub wywożone do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Pozostałe odpady, które nie podlegają segregacji „workowej” oraz nie można ich umieścić w zmieszanych odpadach komunalnych np. odpady niebezpieczne, budowlane, wielkogabarytowe, zużyte opony i inne, zbierane są w Punktach Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Obecnie punkt ten zlokalizowany jest w Gończycach (teren dawnego SKR-u). Zorganizowany jest w ten

sposób, że firma zajmująca się zbiórką odpadów w gminie, dwa razy w miesiącu podstawia kontenery, do których mieszkańcy sami dowożą odpady.

3.8 Infrastruktura drogowa i transport

Sieć drogowa i infrastruktura towarzysząca

Na układ komunikacyjny Gminy Sobolew składają się: droga krajowa, droga wojewódzka, drogi powiatowe oraz drogi gminne.

Droga krajowa nr 17 relacji Warszawa – Lublin - Hrebenne stanowi połączenie z sąsiednim województwem lubelskim oraz powiązanie z Warszawą i najbliższymi miastami - Garwolinem i Rykami.

Droga wojewódzka nr 807 realizuje powiązania z sąsiednimi gminami – Żelechowem i Maciejowicami.

Komunikację z sąsiednimi gminami zapewnia także sieć dróg powiatowych, która równocześnie pełni funkcję głównych powiązań sieci osadniczej gminy. Ogółem długość dróg powiatowych w granicach gminy wynosi 36,141 km.

Problemem pozostaje niezadowolający stan techniczny dróg. Dotyczy to nie tylko nawierzchni, ale również szerokości pasa drogowego czy szerokości poboczy, niezbędne są ich remonty i modernizacje.

Również stan techniczny dróg gminnych wiąże się z potrzebą napraw co najmniej części z tych dróg. Ich łączna długość wynosi w granicach Gminy Sobolew około 90 km.

Kolej i komunikacja zbiorowa

Komunikację z sąsiednimi jednostkami administracyjnymi zapewniają połączenia autobusowe i kolejowe. Kolej umożliwia połączenia w relacjach Warszawa – Dęblin - Lublin. Jest ona dostępna dla mieszkańców gminy, gdyż w Sobolewie funkcjonuje stacja kolejowa. Komunikacja autobusowa jest prowadzona w relacjach regionalnych i wojewódzkich i odbywa się po drogach:

- krajowej: Warszawa – Lublin – Zamość – Lwów,
- wojewódzkiej: Łuków – Żelechów – Maciejowice,
- powiatowych.

3.9 Gospodarka

Mimo słabych gruntów, dominuje w gminie funkcja rolnicza. Wynika to z kompletnego braku przemysłu, niedorozwoju usług i stosunkowo - do możliwości - słabego rozwoju rekreacji.

W 2002 roku na obszarze gminy funkcjonowały 1222 gospodarstwa rolne, w tym o powierzchni powyżej 1 ha – 1001. Najliczniejszą grupę stanowią gospodarstwa w przedziale od 2 do 5 ha.

Spośród ogólnej liczby gospodarstw - 829 prowadziło działalność wyłącznie rolniczą, natomiast wyłącznie pozarolniczą – 36.

Rolnictwo w gminie charakteryzuje się tradycyjnym, wielokierunkowym typem gospodarki, z wysokim udziałem upraw żyta i ziemniaków.

Rolniczy charakter gminy powoduje, że na jej obszarze nie funkcjonuje wiele podmiotów prowadzących działalność pozarolniczą. Dominują przedsiębiorstwa usługowe, działające w branży transportowej i budowlanej. Formą prowadzonej działalności są najczęściej małe warsztaty i obiekty drobnej wytwórczości. Dużo jest również podmiotów prowadzących

działalność handlową. Powstające firmy, to często placówki rodzinne, które zatrudniają niewielką liczbę osób. W rejestrowaniu działalności gospodarczej występuje duża rotacja.

Najważniejsze podmioty gospodarcze na terenie gminy to:

- „SANTE” A. Kowalski – branża spożywcza,
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „SOGAR” - garbarnia skór,
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „MET-BUD” - branża metalowa,
- Firma Konfekcyjna „OLGA” – szwalnia,
- Zakład Produkcji Odzieży Roboczej,
- „SEWIM” – branża metalowa.

Na terenie Gminy Sobolew nie wytwarza się wyrobów związanych z lokalną tradycją oraz nie oferuje się specyficznych, związanych wyłącznie z tym obszarem usług.

3.10 Turystyka

Duży udział lasów oraz wód stwarzają warunki dla rozwoju rekreacji i turystyki. Ten kierunek rozwoju, z uwagi na słabe gleby, daje gminie szansę poprawy jakości życia mieszkańców i wzrostu budżetu gminy.

Hotele i motele

Na terenie gminy funkcjonuje pensjonat „Dwór Chotynia”. Oferuje on 24 miejsca noclegowe w wysokim standardzie.

Próbuje się pozyskać inwestorów poprzez umieszczanie ofert w biuletynach, informatorach.

Agroturystyka

Na terenie gminy aktualnie funkcjonuje tylko jedno gospodarstwo turystyczne - „Błazejówka” w miejscowości Chotynia.

Wędkarstwo

Miłośnicy tego sportu mogą rozwijać swoje zainteresowania w Kole P.Z.W. Nr 14 w Sobolewie. Koło działa od 1955 roku i zrzesza około 160 osób. Członkowie opiekują się zalewem w Godziszu o powierzchni 7,5 ha oraz częścią rzeki Okrzejki.

Łowiectwo

Miłośnicy polowań mieszkający na terenie gminy, przynależą do Koła Łowieckiego „Sobol” Sobolew oraz „Orzeł” Garwolin.

Pola biwakowe i namiotowe

Na terenie gminy brak jest zarejestrowanych pól namiotowych i biwakowych.

Szlaki piesze

Przez obszar gminy przebiega część żółtego „Szlaku Kościuszkowskiego”. Jego trasa prowadzi przez następujące punkty: Maciejowice - Podzamcze - Oronne - Drzewo Kościuszki - Nowa Krępa - Stara Krępa - rezerwat „Kopiec Kościuszki” - Biel - Pogorzelec - Wielkie Pole - Zakręty – Maciejowice. Szlak jest bardzo źle oznakowany w terenie. Jest szlakiem typowo historycznym. Ma postać pętli o długości 11,5 km. Rozpoczyna się i kończy w Maciejowicach na rynku. Szlak przechodzi przez miejscowości związane z Tadeuszem Kościuszką i bitwą maciejowicką. Są to: Maciejowice, Oronne, Stara i Nowa Krępa. Przy

trasie szlaku zlokalizowane są pomniki - kosynierów T. Kościuszki, drzewo pomnik, pod którym odpoczywał T. Kościuszko przed bitwą pod Maciejowicami oraz kopiec w Starej Krępie, gdzie Kościuszko został ranny i wzięty do niewoli. Przy trasie znajdują się również: dwa pałace - w Podzamczu i Krępie oraz trzy cmentarze wojenne z 1915r.

Szlaki rowerowe

Aktualne szlaki rowerowe wyznaczone są głównie istniejącymi duktami leśnymi. Ze szlaków korzystają rowerzyści zarówno z terenu gminy, jak i z innych gmin. Istnieje możliwość wydzielenia i zagospodarowania szlaku rowerowego.

3.11 Telekomunikacja

Gmina Sobolew znajduje się w zasięgu stacji bazowych telefonii komórkowej.

Na terenie części gminy można korzystać z Internetu z wykorzystaniem łącza szerokopasmowego.

4. Zasoby finansowe

Metoda tworzenia budżetu obrazuje podejście samorządu do realizowanych celów i zadań. Wyróżnia się dwie podstawowe metody tworzenia budżetu gminy. Są to metoda dochodowa i metoda wydatkowa. Metoda dochodowa jest metodą sztywną, która nie uwzględnia zmieniających się w czasie potrzeb mieszkańców. Wydatkowa metoda tworzenia budżetu jest o wiele elastyczniejsza i umożliwia lepsze wykorzystanie środków finansowych. Jednak metodę dochodową uważa się powszechnie za bezpieczniejszą.

Budżet Gminy Sobolew tworzony jest metodą dochodową.

W ostatnich latach budżet gminy systematycznie powiększał się, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela 20. Budżet Gminy Sobolew

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Dochody budżetu	20 331 818,98	20 839 391,63	21 780 663,35	23 722 670,01	22 148 517,84	25 104 416,07
w tym dotacje i subwencje (bez dotacji o charakterze inwestycyjnym)	14 973 331,33	15 516 841,26	15 720 119,80	16 000 577,34	15 540 436,61	15 856 405,78
Poziom zadłużenia	4 901 915	4 031 768	5 506 529,13	2 030 277	3 263 610,24	4 564 329,68
Wydatki inwestycyjne	4 760 855,19	3 595 788,21	6 738 396,69	2 854 293,52	3 936 293,68	6 028 535,57
Wydatki ogółem	20 879,481,05	20 416 198,07	24 237 067,78	21 274 488,17	23 166 417,77	25 855 700,58

Podstawa: Dane Urzędu Gminy Sobolew

Poniżej przedstawiono zmianę wielkości dochodów budżetu w latach 2009 – 2014, przyjmując poprzedni rok jako 100%

Tabela 21. Zmiana wielkości dochodów budżetu w latach 2009 – 2014

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Wzrost budżetu	100,0%	102,50	104,5	108,9	93,36	113,35

Podstawa: Dane Urzędu Gminy Sobolew

Tabela 22. Zmiana wielkości dochodów budżetu w latach 2009 – 2014 przyjmując rok 2009 jako 100%

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Procentowy wzrost budżetu	100	102,5	107,1	116,7	108,9	123,47

Podstawa: Dane Urzędu Gminy Sobolew

Tabela 23. Udział dotacji i subwencji (bez dotacji inwestycyjnych) w dochodach budżetu w latach 2009-2014

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Udział dotacji i subwencji	73,6	74,5	72,2	67,5	70,2	63,2

Podstawa: Dane Urzędu Gminy Sobolew

Tabela 24. Wskaźnik zadłużenia w latach 2009 – 2014

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Wskaźnik zadłużenia	24,1	19,3	25,3	8,5	14,7	18,2

Podstawa: Dane Urzędu Gminy Sobolew

Tabela 25. Zmiana wielkości wydatków budżetu w latach 2009 – 2014 przyjmując rok poprzedni jako 100%

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Wydatki	100	97,8	118,7	87,8	108,9	111,6

Podstawa: Dane Urzędu Gminy Sobolew

Tabela 26. Zmiana wielkości wydatków budżetu w latach 2009 – 2014 przyjmując rok 2009 jako 100%

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Wydatki	100,0%	97,78	116,1	101,9	110,9	123,8

Podstawa: Dane Urzędu Gminy Sobolew

Tabela 27. Poziom wydatków inwestycyjnych w latach 2009 - 2014

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Wydatki inwestycyjne	23,4	17,2	30,9	12,03	17,8	24,0

Podstawa: Dane Urzędu Gminy Sobolew

Tabela 28. Stosunek zadłużenia do poniesionych wydatków inwestycyjnych w latach 2009 - 2014

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Stosunek zadłużenia do inwestycji	102,9	113,2	147,3	71,1	82,9	75,7

Podstawa: Dane Urzędu Gminy Sobolew

III. MISJA GMINY I CELE STRATEGICZNE

W analizie strategicznej, szczególne znaczenie ma metoda SWOT. Jest to kompleksowa metoda służąca do badania otoczenia organizacji oraz analizy jej wnętrza. Oparta na prostym schemacie klasyfikacja powoduje, że brane są pod uwagę wszystkie czynniki mające wpływ na bieżącą i przyszłą pozycję organizacji.

Analiza SWOT jest jedną z najprostszych i najczęściej stosowanych technik analitycznych.

Skrót SWOT pochodzi od czterech angielskich słów: **Strengths** (silne strony), **Weaknesses** (słabe strony), **Opportunities** (szanse), **Threats** (zagrożenia). Powyższe pojęcia należy rozumieć następująco:

SZANSE - to zewnętrzne zjawiska i tendencje występujące w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane będą impulsem rozwoju oraz osłabiają występujące negatywne zjawiska;

ZAGROŻENIA - to wszystkie zewnętrzne zjawiska, postrzegane jako bariery dla rozwoju gminy, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. Istnienie zagrożeń musi być brane pod uwagę przy planowaniu podejmowanych działań;

MOCNE STRONY - to walory, wynikające z uwarunkowań wewnętrznych gminy, które w pozytywny sposób wyróżniają ją spośród innych. Mocne strony mogą być zarówno obiektywnie dane przez naturę (np. liczba osób w wieku produkcyjnym), jak i być zasługą lokalnej społeczności (np. wysoki poziom mobilności i przedsiębiorczości);

SŁABE STRONY - to konsekwencja ograniczeń zasobów i niedostatecznego ukształtowania uwarunkowań wewnętrznych. Mogą one dotyczyć całej gminy, jak i jej części. Mogą dotyczyć wszystkich aspektów funkcjonowania gminy, bądź jej poszczególnych elementów.

1. Identyfikacja i analiza szans i zagrożeń

W analizie nie zawarto wszystkich czynników, mogących mieć wpływ na przyszłą pozycję organizacji lecz te, które zdają się mieć znaczenie kluczowe.

Tabela 29. Analiza szans i zagrożeń

Potencjalne szanse	Potencjalne zagrożenia
1. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej. 2. System dotacji z funduszy Unii Europejskiej. 3. Wspieranie polityki prorodzinnej.	1. Brak stabilności systemu prawnego. 2. Zbyt małe nakłady państwa na służbę zdrowia, drogownictwo i oświatę. 3. Brak tradycji we współpracy pomiędzy

<p>4. Współdziałanie z gminami i powiatem. 5. Bogate i stosunkowo dobrze zachowane środowisko naturalne. 6. Przebudowa drogi S17 i dostosowanie do parametrów drogi ekspresowej. 7. Modernizacja linii kolejowej i dostosowanie jej do wyższych kategorii. 8. Położenie przy szlaku komunikacji drogowej – krajowej, wojewódzkiej i szlaku kolejowym. 9. Rozwinięty system bankowy. 10. Dostępność kredytów. 11. Duży potencjał ludności kraju. 12. Duża liczba młodzieży wkraczającej na rynek pracy. 13. Większe zapotrzebowanie na usługi związane z wypoczynkiem i rozrywką. 14. Wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców.</p>	<p>kapitałem prywatnym a instytucjami publicznymi. 4. Wysokie koszty ubezpieczeń społecznych. 5. Stosunkowo wysokie bezrobocie (ukryte w rolnictwie i w drobnym rzemiośle). 6. Postępujące rozwarstwienie ekonomiczne i społeczne ludności. 7. Niejasny i skomplikowany system podatkowy. 8. Odływ młodych dobrze wykształconych mieszkańców do dużych aglomeracji. 9. Wysokie ceny paliw, które przekładają się na całą gospodarkę. 10. Nieodpowiedni stan infrastruktury technicznej. 11. Starzejące się społeczeństwo. 12. Niska świadomość ekologiczna. 13. Uzależnienie mieszkańców od sfery socjalnej. 14. Niski poziom świadomości informatycznej. 15. Zbyt małe środki finansowe w dyspozycji samorządu gminnego. 16. Zwiększanie się zakresu zadań własnych gminy przy braku wsparcia finansowego z budżetu państwa.</p>
--	--

2. Identyfikacja i analiza mocnych i słabych stron gminy

Słabe i mocne strony organizacji rozpatruje się zawsze potencjalnie.

Tabela 30. Analiza mocnych i słabych stron

Potencjalne mocne strony	Potencjalne słabe strony
<p>1. Obecność terenów rekreacyjnych i obiektów zabytkowych. 2. Duży udział terenów zalesionych. 3. Stosunkowo korzystna struktura wiekowa społeczności gminnej. 4. Brak zagrożeń dla czystości powietrza pochodzenia przemysłowego. 5. Funkcjonująca zorganizowana zbiórka odpadów. 6. Stabilny budżet gminy i nie występowanie zagrożeń dla płynności budżetu oraz przekroczenia ustawowych progów zadłużenia. 7. Dobrze rozwinięta sieć wodociągowa. 8. Sieć szkół podstawowych i gimnazjalnych</p>	<p>1. Malejąca systematycznie liczba ludności w gminie. 2. Niski udział w populacji gminy osób wykształconych, w tym duża grupa nisko wykształconych bezrobotnych. 3. Niezadowolający stan techniczny dróg. 4. Niewystarczający system gospodarki ściekowej. 5. Podstawa działalności gospodarczej to rolnictwo z dużym udziałem w uprawie żyta i ziemniaków. 6. Mało wykorzystywane urozmaicenie terenu. 7. Zbyt małe wykorzystanie potencjału turystycznego gminy.</p>

<p>oraz obecność szkoły ponadgimnazjalnej.</p> <p>9. Dominujący i stabilnie rozwijający się system gospodarki rolnej; korzystne zmiany struktury obszarowej gospodarstw rolnych.</p> <p>10. Możliwości rozwoju usług turystycznych: turystyka piesza, rowerowa.</p> <p>11. Korzystne położenie geograficzne.</p> <p>12. Bliskość aglomeracji warszawskich.</p> <p>13. Możliwość przetwórstwa rolno-spożywczego.</p> <p>14. Dobra podstawowa opieka medyczna.</p>	<p>8. Duży udział subwencji i dotacji nieinwestycyjnych w budżecie gminy.</p> <p>9. Rozproszone osadnictwo utrudniające zapewnienie odpowiedniego poziomu infrastruktury technicznej.</p> <p>10. Odływ z gminy wykształconej młodzieży.</p> <p>11. Zaniedbana mała architektura sakralna.</p> <p>12. Słaba oferta spędzania wolnego czasu dla mieszkańców Gminy Sobolew.</p> <p>13. Stosunkowo mała aktywność społeczna ogółu ludności gminy.</p> <p>14. Zaniedbane lub niedostatecznie wyposażone miejsca i obiekty rekreacyjne i sportowe.</p> <p>15. Brak zagospodarowania terenów i placów publicznych.</p> <p>16. Brak infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz oferty kulturalnej dla dzieci i młodzieży.</p> <p>17. Ograniczony dostęp do Internetu.</p>
--	--

3. Misja Gminy

Ustawa o samorządzie gminnym stanowi, że do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, a zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do podstawowych zadań gminy. Przepisy te mają duży wpływ na formułowanie celu nadrzędnego (misji), albowiem zaspokajanie potrzeb wspólnoty jest tym, do czego gmina została powołana.

Biorąc powyższe pod uwagę zdecydowano się przyjąć następujące brzmienia misji:

Poprawa warunków życia mieszkańców Gminy Sobolew

4. Cele Strategiczne

Przeprowadzona diagnoza otoczenia strategicznego gminy i jej potencjału oraz analiza SWOT pozwoliły na ustalenie celów strategicznych, zmierzających do realizacji misji Gminy Sobolew.

Cele strategiczne

1. Zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych świadczonych przez gminę.
2. Poprawa jakości życia na obszarze gminy.
3. Zwiększenie turystycznego zainteresowania gminą.
4. Wzrost jakości kapitału ludzkiego i aktywizacja zawodowa mieszkańców gminy.

Celom strategicznym zostały przypisane cele szczegółowe.

Cel strategiczny 1

Zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych świadczonych przez gminę.

Cele szczegółowe

- 1.1. Opracowanie i upowszechnienie standardów obsługi interesantów w urzędzie gminy.
- 1.2. Kompleksowa komputeryzacja i wdrożenie e-urzędu.
- 1.3. Wdrożenie systemu zarządzania jakością.
- 1.4. Dostarczenie wysokiej jakości usług komunalnych.
- 1.5. Opracowanie i wdrożenie standardów kompetencji dla pracowników.
- 1.6. Wdrożenie systemu zarządzania finansami.
- 1.7. Wdrożenie systemu oceny potrzeb szkoleniowych.
- 1.8. Poprawa estetyki budynku i funkcjonalności pomieszczeń urzędu gminy.

Cel strategiczny 2

Poprawa jakości życia na obszarze gminy

Cele szczegółowe

- 2.1. Budowa, przebudowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury kanalizacyjnej.
- 2.2. Budowa, przebudowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury wodociągowej.
- 2.3. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.
- 2.4. Budowa, przebudowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury drogowej i komunikacyjnej.
- 2.5. Budowa, przebudowa, modernizacja ciągów rowerowych i pieszych, mostów.
- 2.6. Budowa parkingów.
- 2.7. Budowa, przebudowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury społecznej.
- 2.8. Budowa, przebudowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej.
- 2.9. Budowa, przebudowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury oświatowej, przedszkolnej oraz obiektów związanych z opieką nad dziećmi poniżej 3 roku życia.
- 2.10. Budowa, rozbudowa, modernizacja sieci gazowej i telefonicznej.
- 2.11. Budowa, przebudowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury pełniącej funkcje kulturalne w gminie.
- 2.12. Budowa, przebudowa, zachowanie i promocja dziedzictwa lokalnego.
- 2.13. Budowa, przebudowa, rozbudowa, modernizacja świetlic wiejskich.
- 2.14. Budowa, przebudowa, rozbudowa, modernizacja obiektów dziedzictwa kulturowego, obiektów zabytkowych i budownictwa tradycyjnego.
- 2.15. Rozwinięcie systemu segregacji odpadów.
- 2.16. Pożądane ukształtowanie przestrzeni publicznej.
- 2.17. Budowa, przebudowa, rozbudowa, modernizacja targowisk.
- 2.18. Wykorzystanie alternatywnych źródeł energii.
- 2.19. Budowa, przebudowa, rozbudowa, modernizacja obiektów użyteczności publicznej.
- 2.20. Budowa, przebudowa, rozbudowa, modernizacja oświetlenia ulicznego.
- 2.21. Wzmocnienie potencjału Ochotniczych Stacji Pożarnych.
- 2.22. Tworzenie warunków do budowy i rozbudowy sieci informatycznych.

Cel strategiczny 3

Zwiększenie turystycznego zainteresowania gminą.

Cele szczegółowe

- 3.1. Zainicjowanie lokalnego stowarzyszenia na rzecz rozwoju turystyki w Gminie Sobolew.
- 3.2. Opracowanie specyfikacji produktu turystycznego na terenie gminy.
- 3.3. Rozbudowa infrastruktury turystycznej.
- 3.4. Opracowanie i zrealizowanie planu promocji turystycznej gminy.
- 3.5. Ochrona, pielęgnacja, rewitalizacja i promocja dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.

Cel strategiczny 4

Wzrost jakości kapitału ludzkiego i aktywizacja zawodowa mieszkańców gminy.

Cele szczegółowe

- 4.1. Przeciwdziałanie pogłębianiu się bierności społecznej i degradacji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- 4.2. Podnoszenie i dostosowanie kwalifikacji pracowników do wymogów rynku pracy.
- 4.3. Dostosowanie kwalifikacji nauczycieli do wymogów związanych ze strategicznymi kierunkami rozwoju kształcenia i rynku pracy.
- 4.4. Zbudowanie systemu staży i praktyk zawodowych w oparciu o współpracę z lokalnymi przedsiębiorcami.
- 4.5. Upowszechnienie kształcenia ustawicznego, jako czynnika oddziałującego na sytuację na rynku pracy.
- 4.6. Promocja elastycznych form zatrudnienia oraz metod organizacji pracy (praca tymczasowa, telepraca).
- 4.7. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców gminy.
- 4.8. Aktywizacja społeczności wiejskiej.
- 4.9. Wspieranie i rozwój aktywności społecznej wśród różnych grup społeczeństwa gminnego.
- 4.10. Wsparcie kształcenia ogólnego i wychowania przedszkolnego.
- 4.11. Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów.
- 4.12. Wspieranie udziału uczniów w olimpiadach, turniejach i konkursach.
- 4.13. Zwiększenie jakości, zakresu i efektywności usług edukacyjnych oraz efektywności finansowania systemu szkolnego.
- 4.14. Wsparcie w zakresie prowadzenia zajęć dodatkowych dla dzieci i młodzieży.
- 4.15. Dopuszczenie szkół na rzecz rozwoju kształcenia.
- 4.16. Rozwój bibliotek gminnych i szkolnych.
- 4.17. Wspieranie tworzenia i rozwoju szkolnictwa niepublicznego różnego szczebla.
- 4.18. Wsparcie dla lokalnych inicjatyw i działań o charakterze kulturalnym.
- 4.19. Organizowanie imprez okolicznościowych.
- 4.20. Promowanie i wspieranie działalności i funkcjonowania organizacji pozarządowych.
- 4.21. Poszerzanie oferty w zakresie uprawiania sportu i spędzania wolnego czasu.

IV. MONITOROWANIE REALIZACJI STRATEGII

Istotnym wymogiem, stawianym dokumentom szczebla strategicznego, jest monitorowanie i ewaluacja postępów we wdrażaniu oraz osiąganiu założonych celów.

Aby Strategia Rozwoju Gminy Sobolew osiągnęła zakładane efekty władze gminy oraz wszystkie osoby, które uczestniczyły w procesie jej tworzenia, powinni:

- aktywnie uczestniczyć w realizacji poszczególnych celów strategicznych,
- czuwać nad tym, aby założenia Strategii były sukcesywnie wdrażane,
- na bieżąco monitorować postępy w jej wdrażaniu,
- zgłaszać pomysły, uwagi i propozycje zmian,
- wyszukiwać nowatorskie rozwiązania w otoczeniu,
- wychwytywać w otoczeniu pojawiające się szanse na rozwój gminy,
- identyfikować oraz ograniczać zagrożenia i przeszkody, które mogłyby opóźnić rozwój gminy, pobudzać prorozwojowe inicjatywy społeczne, gospodarcze, kulturalne,
- aktywnie uczestniczyć w pozyskiwaniu środków finansowych na realizację założeń Strategii ze źródeł budżetowych, pozabudżetowych krajowych i zagranicznych, w tym z Unii Europejskiej.

Monitoring realizacji strategii ma na celu korygowanie działań, które nie przynoszą zamierzonych efektów oraz reagowanie na zmiany sytuacji strategicznej.

Strategia nie jest dokumentem zamkniętym z uwagi na to, że w trakcie realizacji może podlegać okresowej ocenie, z której wyciągnięte wnioski będą w nim uwzględniane.

Aby Strategia przyniosła zaplanowane efekty musi być ciągle monitorowana. Systematyczna kontrola umożliwia bowiem wczesne wykrycie ewentualnych nieprawidłowości, występujących przy realizacji założonych celów.

Dzięki systematycznie przeprowadzanej kontroli, będzie możliwe także określenie stopnia wdrożenia Strategii, a więc stopnia realizacji zaplanowanych działań.

Monitoring Strategii dotyczy stałej obserwacji realizacji celów strategicznych oraz planów operacyjnych lub funkcjonalnych programów działania.

Monitoring wdrażania Strategii służy:

- kontroli postępu realizacji planów operacyjnych;
- obserwacji i ocenie stanu zaawansowania konkretnych projektów umożliwiającej bieżącą identyfikację trudności w ich realizacji,
- ocenę zaangażowania komórek organizacyjnych i osób odpowiedzialnych za ich wdrażanie,
- weryfikację zgodności z założonymi celami oraz efektywność wykorzystania przeznaczonych na ich realizację środków.

V. SPIS TABEL I RYSUNKÓW

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie gminy Sobolew.....	4
Rysunek 2. Gmina Sobolew na tle powiatu garwolińskiego.....	4
Rysunek 3. Rejon gminy Sobolew.....	5
Rysunek 4. Regionalizacja fizyczno-geograficzna rejonu gminy Sobolew.....	6
Rysunek 5. Ukształtowanie terenu rejonu gminy Sobolew.....	7
Rysunek 6. Struktura użytkowania powierzchni w gminie Sobolew.....	8
Rysunek 7. Zagospodarowanie przestrzenne okolicy Sobolewa (.....)	9
Rysunek 8 Ruch naturalny ludności w gminie Sobolew w latach 1995-2014.....	12
Rysunek 9 Struktura ludności Gminy Sobolew według ekonomicznych grup wiekowych.....	13
Rysunek 10 Wykształcenie ludności Powiatu Garwolińskiego.....	15

Spis tabel

Tabela 1 Powierzchnia Gminy Sobolew i poszczególnych sołectw.....	5
Tabela 2 Położenie fizyczno-geograficzne Gminy Sobolew.....	6
Tabela 3 Wielkość populacji i zmiany w czasie.....	11
Tabela 4 Populacja gminy w rozbiu na grupy wiekowe z uwzględnieniem płci.....	12
Tabela 5 Struktura ludności według wieku.....	13
Tabela 6 Dynamika zmian liczby ludności w poszczególnych sołectwach Gminy Sobolew opracowana na podstawie ludności zameldowanej na pobyt stały.....	14
Tabela 7 Skala pomocy społecznej świadczonej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sobolewie dla mieszkańców znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.....	16
Tabela 8 Liczba osób bezrobotnych w gminie Sobolew.....	18
Tabela 9 Bezrobotni zarejestrowani z podziałem na rodzaj wykształcenia.....	18
Tabela 10. Bilans bezrobotnych według czasu pozostawiania bez pracy.....	19
Tabela 11 Wyszczególnienie bezrobotnych ze względu na staż pracy na dzień.....	19
Tabela 12. Wyszczególnienie bezrobotnych z podziałem na wiek.....	19
Tabela 13. Szkolnictwo podstawowe, gimnazjum i przedszkole w 2006/2007 r.....	20
Tabela 14. Średnia liczba dzieci i oddziałów w szkołach gminy Sobolew w latach 2009 – 2015.....	21
Tabela 15. Średnia liczba dzieci i oddziałów w przedszkolach w gminie Sobolew w latach 2009 – 2015.....	21
Tabela 16. Wykaz lokali mieszkaniowych.....	22
Tabela 17. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Sobolew.....	23
Tabela 18. Mieszkania wyposażone w instalacje sanitarno - techniczne.....	23
Tabela 19. Ujęcia wód podziemnych na obszarze gminy Sobolew.....	28
Tabela 20. Budżet Gminy Sobolew.....	33
Tabela 21. Zmiana wielkości dochodów budżetu w latach 2009 – 2014.....	34
Tabela 22. Zmiana wielkości dochodów budżetu w latach 2009 – 2014 przyjmując rok 2009 jako 100%.....	34
Tabela 23. Udział dotacji i subwencji (bez dotacji inwestycyjnych) w dochodach budżetu w latach 2009-2014.....	34
Tabela 24. Wskaźnik zadłużenia w latach 2009 – 2014.....	34

Tabela 25. Zmiana wielkości wydatków budżetu w latach 2009 – 2014 przyjmując rok poprzedni jako 100%.....	34
Tabela 26. Zmiana wielkości wydatków budżetu w latach 2009 – 2014 przyjmując rok 2009 jako 100%	34
Tabela 27. Poziom wydatków inwestycyjnych w latach 2009 - 2014.....	34
Tabela 28. Stosunek zadłużenia do poniesionych wydatków inwestycyjnych w latach 2009 - 2014 ...	35
Tabela 29. Analiza szans i zagrożeń.....	35
Tabela 30. Analiza mocnych i słabych stron	36